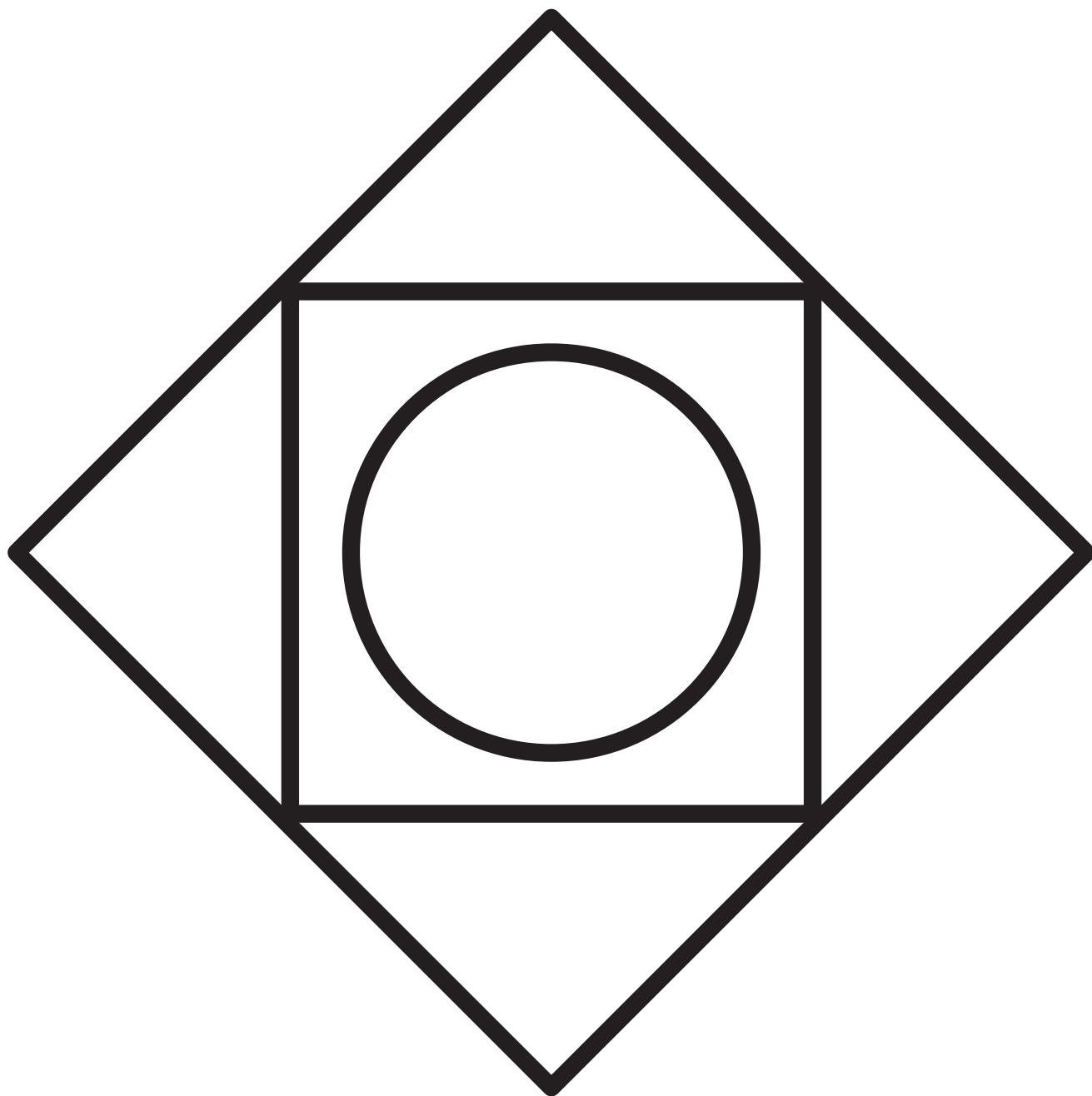

תכנית אגם לחינוך חזותי

יעקב אגם

36
יצירותיות

המחלקה להוראת המדעים

תכנית אגם לחינוך חזותי

יעקב אגם

36
יצירותיות

המחלקה להוראת המדעים

חובר על- ידי:

יעקב אגם

צוות פרויקט אגם:

בת שבע אלון (ראש פרויקט)

לאה אילני

רנה הרשקוביץ

צביה מרקוביץ

שרמן רוזנפלד

מהדורה עברית:

לאה אילני

רנה הרשקוביץ

תרגום מצרפתית:

תרצה קאודרס

עיצוב גרפי:

מור מוריה-שיפוני

עימוד:

מור מוריה-שיפוני

אנו מודים לד"ר אברהם קדר, לקרן המשפחתית ע"ש טד אריסון ולגב' שרי אריסון על תמיכתם בפיתוח חוברת זו.
תודה מיוחדת לגב' אורית אגם על ליווי הפרויקט.

כל הזכויות שמורות
יעקב אגם ומכון ויצמן למדע

הודפס בישראל

מהדורה ראשונה

תשע"ד 2014

הקדמה

שיטת החינוך החזותי של יעקב אגם

חינוך העין לשם הרחבת המשאבים האינטלקטואליים וגירוי היצירתיות

מטרתה של שיטת החינוך החזותי שלפנינו היא בראש ובראשונה חינוך העין. השיטה נועדה לאפשר לילדים להבין ולקלוט את עולם הצורות הסובב אותם, להכיר את היסודות הבסיסיים שבו, לשלוט בעולם הצורות תוך יכולת לשנותו ולפתח יצירתיות.

לשם השגת מטרה זו, מעניקה השיטה לילד את יסודותיו הבסיסיים של אלף-בית חזותי. לאחר מכן, תוך כדי פיתוח החינוך החזותי, שהוזנח עד כה לטובת התרגול המילולי על-ידי מרבית השיטות החינוכיות, ניתן יהיה להפעיל את מיטב הפוטנציאל השכלי של הילד ולתת לו את האפשרות לפתח לא רק את האינטליגנציה הפורמלית, אלא גם את היצירתיות שלו.

מה קורה למעשה במרבית שיטות החינוך המיושמות כיום במוסדות החינוך בעולם? הדגש העיקרי הוא על חינוך באמצעות מילים; רכישת שפת המילים, השימוש בה, ופיתוח אוצר מילים עשיר. זוהי מסורת היסטורית המשותפת כמובן לרובם הגדול של העמים שתרבותם מבוססת על כתיבה וספר.

הפער הבסיסי בין המילה והתמונה מופיע כבר בחינוך בגיל הרך, ואחר-כך בבית הספר. וזאת על אף שבגיל הרך, כשהילד מקבל את יסודות החינוך הראשונים, כבר מפותחת אצלו היכולת לקלוט ולקשר את התמונה עם המילה. יכולת זו תלך ותפתח אם לא נטפח אותה. דווקא בגיל זה, בו צועד הילד את צעדיו הראשונים בעולם החינוך, יכולתו להפנים ולקלוט את המידע העשיר ביותר היא מכסימלית. יחד עם זאת, הילד מרגיש את עצמו בנוח בעולם הצורות: צורות הביטוי הראשוניות שלו הן הצויר, הרגישות לצבע והערנות לתנועה. זוהי שפתו הראשונה של הילד, זוהי תפישתו הראשונה את העולם שמסביב. למרות כל זאת, מיד לאחר שלב זה מופיע הדגש על המילה. זוהי מעין עצירה של תפישת הידע אותה רכש הילד באופן כמעט אינסטינקטיבי. מיד עם השיעורים הראשונים בבית-הספר "מתנוונת" העין. האוזן לעומת זאת, הופכת למכשיר העיקרי לקליטת ידע והמילים שולטות בכיפה.

מחקרים שנערכו לאחרונה הוכיחו שהקליטה החזותית של מידע בלתי-מילולי והסינתזה שלו, היא מהירה ויעילה הרבה יותר כאשר מידע זה נקלט ישירות דרך העין ולא בתיווך של מילים.

בשיטה זו - שיטת החינוך החזותי, מטרתו לשים דגש על פיתוח היכולת החזותית והשכלית של הילד. ברצוני להעשיר יכולת זו, לגרות אותה ולאפשר את פיתוח הזיכרון החזותי בדיוק באותו אופן בו מפתחים זיכרון מילולי. זיכרון זה ישמש את הילד בהמשך דרכו האינטלקטואלית.

בעולמו של הילד מופיעות הצורות באופן מסיבי כפי שהן מופיעות בפנינו, המבוגרים. צורות אלה הן דינאמיות ומשתלבות אחת בשנייה. מטרתה הראשונית של השיטה היא להפריד בין הצורות, לנתחן ולפרקן, להגדיר את שילוב הצורות הבסיסי, את הצבעים ואת הנפחים, כלומר, ליצור "אלף-בית חזותי". אלף-בית זה יורכב מצורות, החל מן הצורה הפשוטה ביותר וכלה במורכבת ביותר, ויכלול את מרכיביה השונים של השפה החזותית. כך יראה הילד את ממדיו השונים של המרחב, את הדינאמיות הקיימת בצורות, בין לבין עצמן, ולבסוף את האופן בו מושפע עולם הצורות מהזמן, מהקליטה שלנו ומפעילויותינו השונות. מטרתה של השיטה אינה רק יצירת רגישות אסתטית אצל הילד, אלא גם הענקת חינוך חזותי המאפשר לילד להבין את עולם הצורות, את שילובן ואת ה"תחביר" שלהן. מטרתו של האלף-בית החזותי היא ליצור שיטה להבנת עולם הצורות בדיוק כפי שלימוד אותיות, הברות, מילים ודקדוק, היא שיטה לרכישת שפת המילים.

לצורות יש תוכן ומשמעות אשר לא תמיד ניתנים להבעה באמצעות מילים. לפעמים מביעה הצורה לכשעצמה הרבה יותר מהמילה המגדירה אותה. אי לכך, מטרתה של השיטה היא יצירת שיווי משקל בין המילה שקיבלה משמעות יתר בחינוך הקונבנציונאלי והצורה שהפכה לחסרת חשיבות. שיווי משקל זה מפתח ומגביר את הכישורים האינטלקטואליים וחייב להתקיים לאורך מסלול הלימוד של הילד, עד לדרגות הגבוהות ביותר של החינוך הגבוה. הילד ירכוש, בנוסף לשפת המילים, שפה חדשה, שונה, שתשרת אותו בכל התחומים.

כדי להצליח בתרגול שיטה זו, הפעילויות מוצגות בצורה הדרגתית-פרוגרסיבית. אנו הולכים מן הקל אל הכבד, מן הסטאטי אל הדינאמי, מהיחיד אל הרבים, תוך כדי העשרה הדרגתית של המידע הנרכש. כל חוברת מביאה בפנינו יסוד ספציפי של הרגישות החזותית שברצוננו לפתח, והיא מחולקת לשלושה שלבים:

1. זיהוי

2. פיתוח הזיכרון

3. שחזור

שלב הזיהוי מאפשר לילד להכיר את הצורה, את הקו, את המרחב וכו', דהיינו, את כל יסודות האלף-בית החזותי שעליו לרכוש. בשלב זה נפתח את יכולת ההבחנה, את החיפוש האקטיבי אחר היסוד אשר בו על הילד להבחין, ואת הרגישות החזותית ללא עזרה מילולית כלשהי, בכתב או בעל-פה. תוך כדי פעילויות אלה משחק הילד, משתמש בגופו, עוסק בצורות בידיו ומתאר אותן בצורה גראפית. כמו כן באים לידי ביטוי החוש החברתי של הילד והאוטונומיה שלו גם יחד. המטרה כמובן היא הפנמת כל אחד מיסודות האלף-בית החזותי ושליטה בהם.

בשלב פיתוח הזיכרון אנו יוצאים מנקודת הנחה שתרגילי הזיהוי נקלטו היטב. מטרתן של הפעילויות בשלב זה אינה רק לשנן כל אחד מיסודות האלף-בית החזותי במהירות, אלא גם להיזכר ולהשתמש בהם במהלך של פעילויות זיהוי וזיהוי מחדש.

כשם שזכירת אוצר מילים היא המאפשרת לנו להשתמש בהן, באופן הדרגתי, ליצירת משפטים והרכבים עשירים יותר, לכתיבה ולביטוי המחשבה. כך גם נוכל לאגור, בעזרת הזיכרון החזותי, מידע חזותי מורכב ועשיר בו ניתן יהיה להשתמש להבנת העולם, לתקשורת וליצירה. מעבר לכל, וזוהי ללא ספק המטרה החשובה ביותר, נוכל ליצור קשר חיובי עם אותו חלק במוחנו בו נצבר המידע החזותי. נוכל להתייחס למידע זה בשעת הצורך, דבר שנמנע מאתנו לעשותו במצב הנוכחי, עקב היותנו "אנאלפביתים חזותיים".

לבסוף, כשאנו ניגשים לשלב השחזור, אנו מניחים שאלמנטים המרכיבים את האלף-בית החזותי נרכשו ונרשמו בזיכרון. בשלב זה יוכל הילד לא רק לשחזר כמעט בו-זמנית את הדברים בהם הבחין במהירות, אלא גם להשתמש בכל היסודות שנקלטו בזיכרונו החזותי במהלך הפעילויות המוצעות בשיטה חינוכית זו. שימוש זה יביא את הילד ליצירה עצמית, יפתח את המיומנויות ויגביר את השליטה העצמית והמשמעת. הילד יוכל גם לפתח את יכולת הביטוי הישיר שלו בעזרת הציור, התמונה והנתונים החזותיים ששיין בעבר, וכך תתפתח באופן ניכר היצירתיות שלו.

כאשר יופנמו שלושת התהליכים: הזיהוי, פיתוח הזיכרון והשחזור, תהיה ברשות הילד שפה חדשה שתעניק לו יכולת נוספת לפתח ולהשתמש באינטליגנציה המילולית וביצירתיות שלו, בעת ובעונה אחת. שפה זו תאיץ את תהליך רכישת הידע שלו, לאורך כל מסלול לימודיו.

שפה זו היא השפה הבינלאומית הראשונה, למשל, צורה נתונה מתוארת באמצעות מילים שונות בשפות שונות, אך נקלטת בצורה זהה אצל כל בני האדם.

אני מאמין, כי באמצעות השפה החזותית ניתן לקרב את בני האדם איש אל רעהו ולהגביר את האינטליגנציה של הילדים.

מטרות כלליות

1. לימוד באמצעות צורות בדומה ללימוד באמצעות מילים,
2. רכישת "אלף-בית" חזותי שבעזרתו ניתן יהיה "לחשוב באופן חזותי",
3. פיתוח היכולת לזהות, לזכור ולשחזר במהירות מרבית כל מידע חזותי,
4. שימוש בנתונים חזותיים ישירות ולא דרך ניסוחם המילולי.

כתוצאה מכך:

א. הרחבת היכולת האינטלקטואלית,

ב. פיתוח יצירתיות.

אחד ממאפייניה הבולטים של שיטה זו הינו שילוב החינוך החזותי במכלול מערכות החינוך, בתכניות הלימודים בתחומים השונים ולאורך כל מסלול הלמידה, החל מכיתות הגן ועד לשלביו האחרונים של החינוך הגבוה. הפעלתה של "שיטת החינוך החזותי" עשויה, ללא כל ספק, להמריץ את הפעילות האינטלקטואלית. כישורים אלה מוזנחים בדרך כלל על ידי החינוך בן-זמננו לטובת כישורים מילוליים.

שילוב שיטת החינוך החזותי בפעילויות הילד מחוץ לתחומי בית הספר

1. שיתוף הורים:

רצוי לשוחח עם ההורים לפני הפעלת התכנית כדי שתגליות הילדים והידע שירכשו לא יישארו בתחום בית הספר בלבד, אלא יתפשטו לכל תחומי עולמו של הילד.

הורים שקיבלו מידע על התכנית, יעזרו לילדים בתהליך הלמידה החזותית ובשילוב למידה חדשה זו בכל התהליך החינוכי.

2. שילוב החינוך החזותי בפעילויות הילדים מחוץ לכותלי בית הספר יעשה באופן הבא:

במהלך תקופת הלמידה החזותית יתבקשו הילדים להביא לגן או לבית-הספר עצמים מתאימים המצויים בסביבתם הקרובה.

יעקב אגם

הערות להוראת החוברת יצירתיות

חוברת זו היא האחרונה בסדרת החוברות של תכנית אגם לחינוך ויזואלי והיא מכילה פעילויות בנושאים רבים שנלמדו בחוברות הקודמות: צורות בסיסיות, עיטורים, כיוונים, סימטריה, זוויות, צורות טיפוסיות, יחס, צבעים, וסוגי קווים. מטרת החוברת יצירתיות הן:

1. פיתוח פעילות יצירתית ויזואלית הקשורה לנושאים שנלמדו לאורך החוברות השונות בסדרה. לדוגמא: פעילויות 17, 18

ו-19 הן פעילויות יצירה בנושא של סימטריה שיקופית שנלמד בחוברת 14.

2. פיתוח יכולת ארגון של מטלה ויזואלית. דוגמאות: בפעילות 12, כל קבוצת ילדים מתכננת ויוצרת סידרה מחזורית על פי שניים או שלושה אלמנטים יסודיים ובפעילות 28, הילדים יוצרים סוגים שונים של קווים על ידי עמידה האחד אחרי השני.

3. התנסות באנליזה ובסנתזה ויזואליות. לדוגמא: בפעילות 14 הילדים מנתחים את העצמים (גודלם וכמותם) המוצגים להם על ידי המורה (אנליזה). בשלב שני הם משתמשים בעצמים אלה כדי ליצור שילובים חדשים (סנתזה).

החומרים הנדרשים ללימוד חוברת זו הינם פשוטים להשגה ומגוונים מאוד. ניתן להשתמש בחומרים מתאימים נוספים לאלה המוזכרים בחוברת, אם הם משרתים את המטרה.

חשוב לעודד את התלמידים ליצירתיות ולתת חופש לדמיון שלהם בפעילויות השונות.

לחוברת זו לא מצורפים כרטיסי זיכרון המיוחדים לה. ניתן להשתמש בכרטיסי הזיכרון של חוברות אחרות לצורך פעילויות אחדות בחוברת.

רנה ולאה

חוברת זו, המוקדשת ליצירתיות, היא חוברת מספר 36 האחרונה בסדרת חוברות המהוות יחידה אחת. סדרה זו בנויה לפי שיטת החינוך החזותי של יעקב אגם ומיועדת לילדי הגן ולכיתות הראשונות של בית הספר היסודי. החוברות בסדרה הן:

1. עיגול	19. צורות טיפוסיות
2. ריבוע	20. יחס ופרופורציה
3. עיטורים	21. אדום
4. עיגול וריבוע	22. צהוב
5. זיהוי בזק	23. כחול
6. אופקי	24. צבעים משניים
7. אנכי	25. לבן, שחור ואפור
8. אופקי ואנכי	26. מסלול
9. משופע	27. מן העין אל היד
10. אופקי, אנכי ומשופע	28. אינטואיציה ואומדן ויזואלי
11. משולש	29. קומפוזיציה
12. עיגול, ריבוע ומשולש	30. מימד אחד
13. וריאציות של צורות	31. שני מימדים
14. סימטריה	32. שלושה מימדים
15. קו עקום	33. ארבעה מימדים
16. גדול, בינוני וקטן	34. אותיות
17. זוויות	35. דקדוק חזותי
18. נקודה	36. יצירתיות

רשימת פעילויות

- 8..... פעילות 1: יצירת קומפוזיציות.....
- 9..... פעילות 2: מסיבוב צורה לקומפוזיציה.....
- 10..... פעילות 3: מצורה מורכבת לקומפוזיציה.....
- 11..... פעילות 4: קומפוזיציה מצורות גאומטריות בסיסיות.....
- 12..... פעילות 5: קומפוזיציה בתוך צורות היוצרות קומפוזיציה של שורות.....
- 13..... פעילות 6: זוכרים ומציירים בעיניים עצומות.....
- 14..... פעילות 7: קומפוזיציה של צורות, קווים ומשטחים.....
- 15..... פעילות 8: מה אפשר ליצור?.....
- 16..... פעילות 9: עיטורים בקבוצה.....
- 17..... פעילות 10: טביעת אצבעות בעיטורים.....
- 18..... פעילות 11: עיטורים מוסיקליים.....
- 19..... פעילות 12: עיטורי זוויות.....
- 20..... פעילות 13: רוטציה של קטעים ישרים.....
- 21..... פעילות 14: קטעים בקומפוזיציה.....
- 22..... פעילות 15: קטעים מוסיקליים.....
- 23..... פעילות 16: צורות משתנות בסדרה.....
- 24..... פעילות 17: סימטריה שיקופית בציור.....
- 25..... פעילות 18: קומפוזיציה סימטרית בזוגות.....
- 26..... פעילות 19: סימטריות שונות מקו אחד.....
- 27..... פעילות 20: עיגולים בעזרת הגוף.....
- 28..... פעילות 21: קומפוזיציות של צורות ברורות.....
- 29..... פעילות 22: מהי הצורה הבאה בסדרה?.....
- 30..... פעילות 23: מקומפוזיציה פשוטה למורכבת.....
- 31..... פעילות 24: קו שבור.....
- 32..... פעילות 25: ציורים בצורות.....
- 33..... פעילות 26: החופש לצייר במסגרת קבועה.....
- 34..... פעילות 27: מחלקים אל השלם.....
- 35..... פעילות 28: קווים בצוותא.....
- 36..... פעילות 29: מזוויות למצולע.....
- 37..... פעילות 30: נוף באמצעות קו מתאר.....
- 38..... פעילות 31: מחד מימד לקומפוזיציה של משטחים.....
- 39..... פעילות 32: יוצרים עיטורים.....

פעילות 1: יצירת קומפוזיציות

חומרים מומלצים

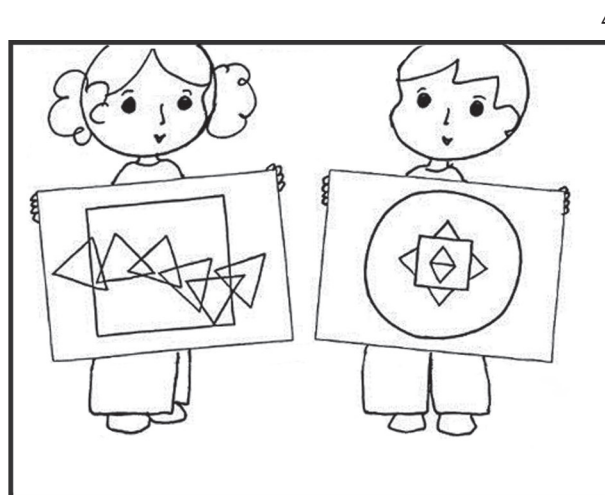
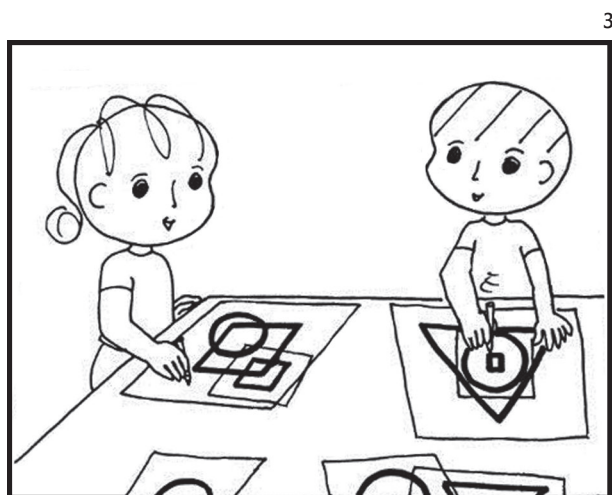
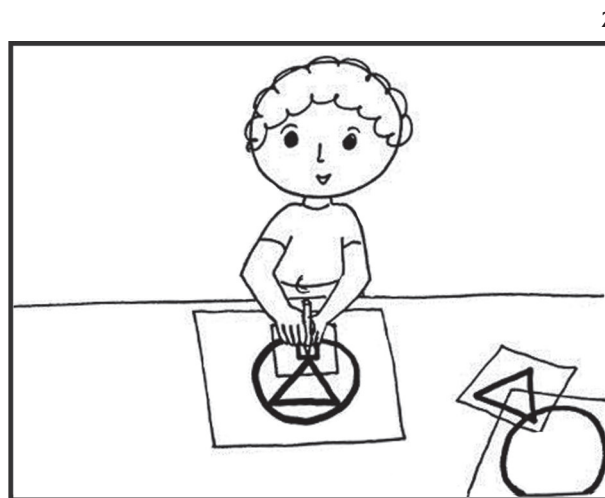
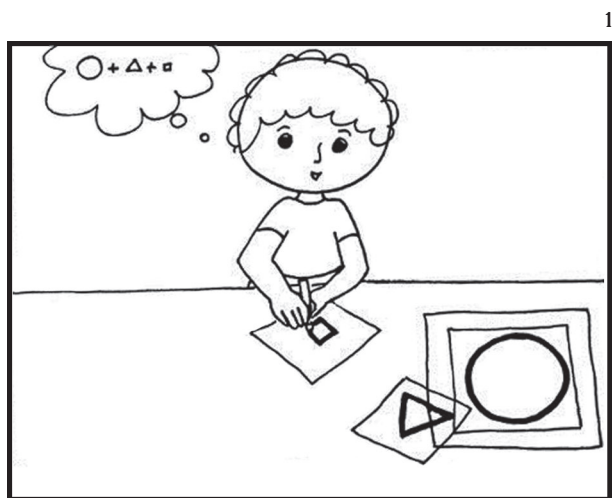
דפי נייר,
דף שקוף/ניילון,
עפרונות, טושים.

יצירת קומפוזיציות

הילדים מציירים שתיים או שלוש צורות גאומטריות שונות בגדלים שונים, צורה אחת על כל דף (איור 1). הילדים מניחים דף שקוף על אחת הצורות שציירו ומעתיקים אותה. מניחים את הדף השקוף על צורה שנייה כך שתתקבל קומפוזיציה כרצונם ומעתיקים את הצורה השנייה לדף השקוף חוזרים על הפעילות עם הצורה השלישית (איורים 2 ו-3). הילדים יכולים להניח את הנייר השקוף על צורה אחת ולהעתיק אותה בפוזיציות שונות. הילדים מציגים את עבודותיהם (איור 4). אפשר לחזור על הפעילות עם צורות אחרות, סוגים שונים של קווים, צבעים ועוד.

מטרות

ליצור צירופי צורות מעניינים.

פעילות 2: מסיבוב צורה לקומפוזיציה

חומרים מומלצים

דף נייר,
נייר שקוף,
עפרונות, טושים.

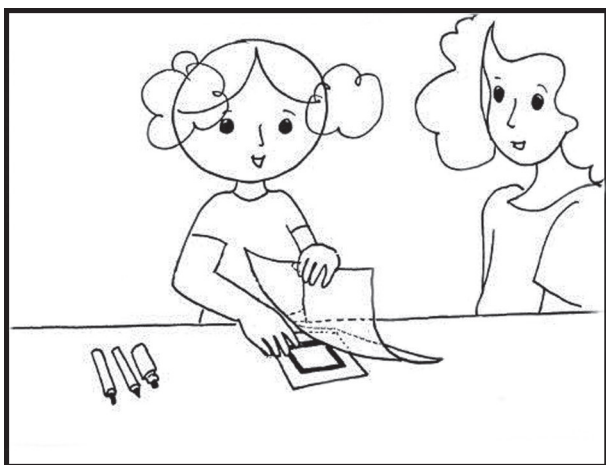
מסיבוב צורה לקומפוזיציה

נותנים לילדים שני דפי נייר אחד מהם שקוף. על הדף שאינו שקוף הילדים מציירים צורה (איור 1). מניחים את הדף השקוף על הצורה ומעתיקים אותה מספר פעמים תוך כדי סיבוב הדף השקוף (איורים 2 ו-3).
הילדים ממשיכים לסובב את הדף השקוף ולהעתיק את הצורה עד שמקבלים קומפוזיציה יפה בעיניהם.
חוזרים על הפעילות כאשר מחליפים את הצורה לצורה אחרת או לכמה צורות או לחלק של צורה (איור 4).

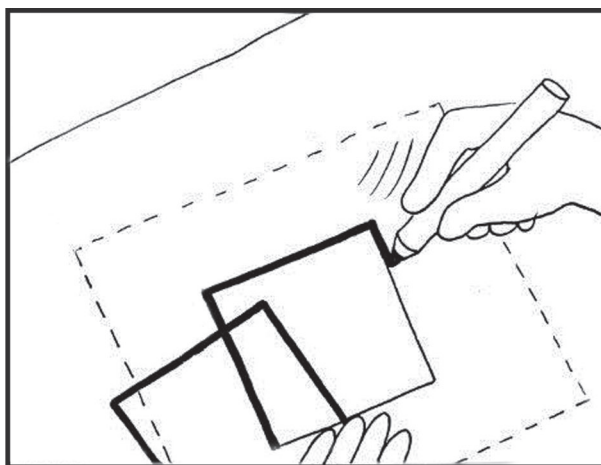
מטרות

- ליצור קומפוזיציה הרמונית תוך כדי סיבוב.
- לעודד קואורדינציה מוטורית.

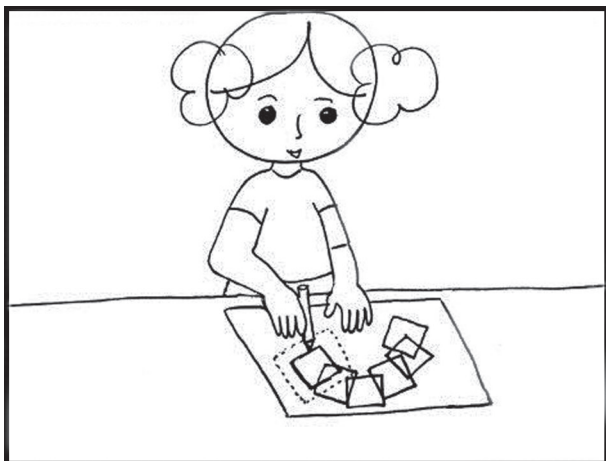
1

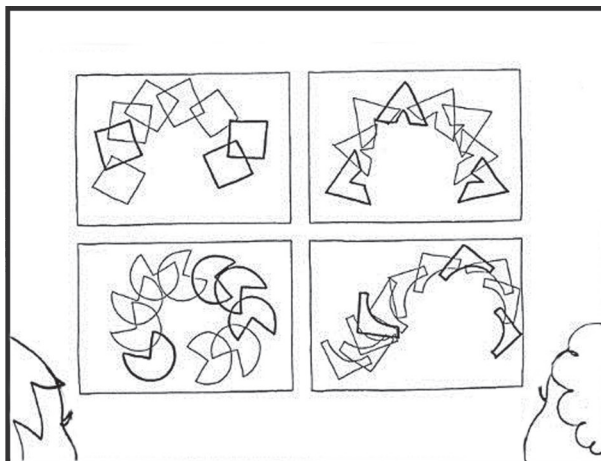
2

3

4

פעילות 3: מצורה מורכבת לקומפוזיציה

חומרים מומלצים

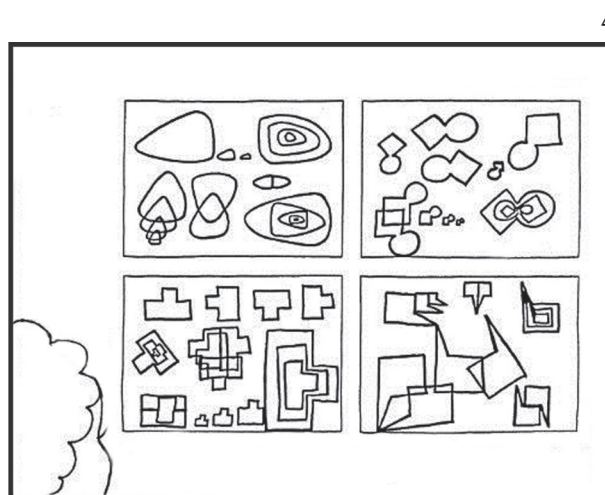
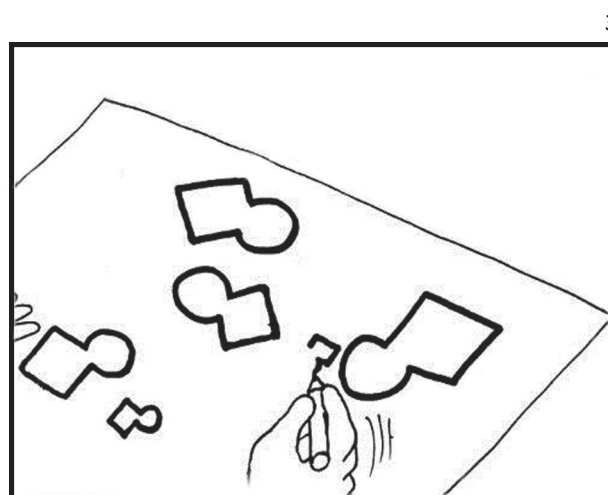
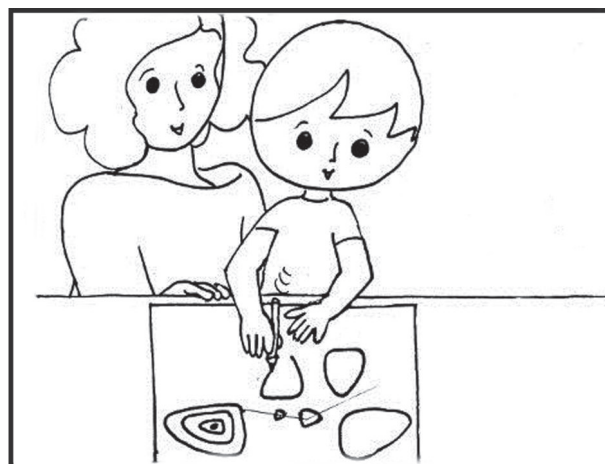
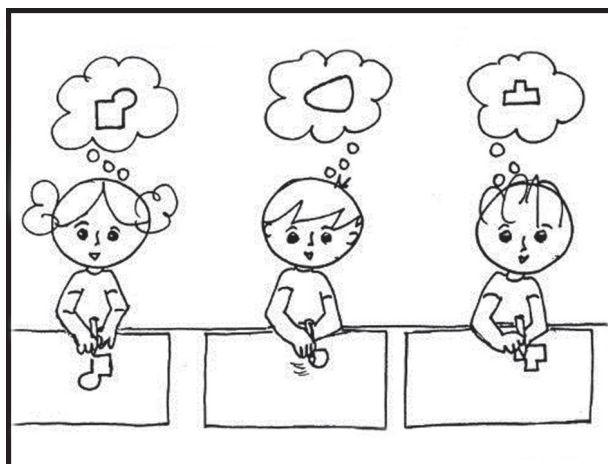
דפי נייר,
כלי כתיבה,
צבעים.

מצורה מורכבת לקומפוזיציה

הילדים בוחרים צורה מורכבת (שאיננה יסודית) כבסיס לקומפוזיציה (איור 1).
הילדים מבצעים את הקומפוזיציה כאשר הם חוזרים על הצורה הבסיסית הזאת באופנים שונים: משנים את יחסי הגודל, את הכיוונים, מניחים האחד על השני (מוכלים), ליד השני (משיקים) או זרים (איורים 2 ו-3).
הילדים משנים את צורת הקומפוזיציה ומחלקים באופן הרמוני על הדף (איור 4).
אפשר להוסיף צבעים לקומפוזיציה.

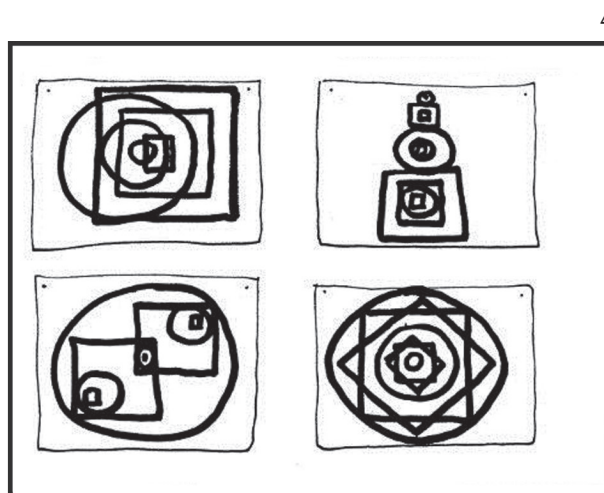
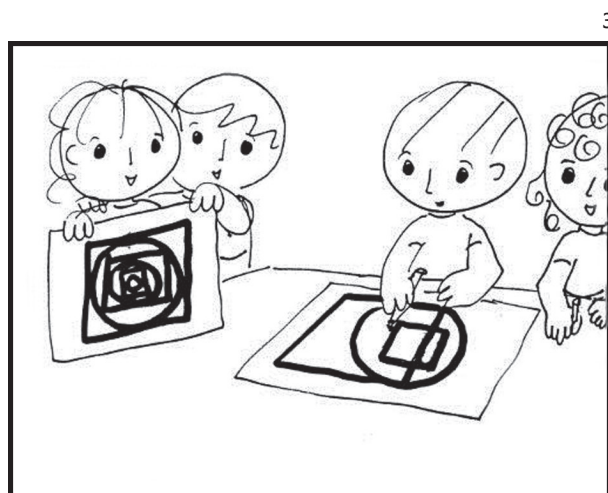
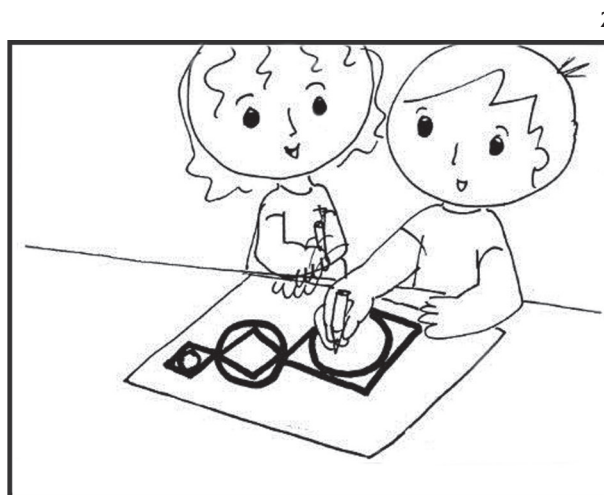
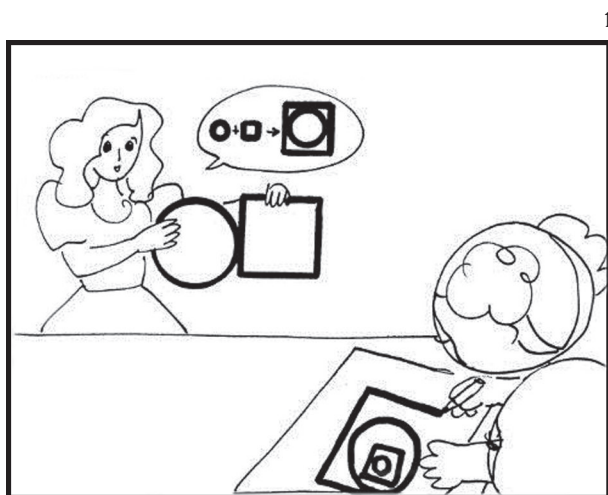
מטרות

ליצור ציור אבסטרקטי -
קומפוזיציה עם חזרות באופנים שונים.

פעילות 4: קומפוזיציה מצורות גאומטריות בסיסיות

מטרות	קומפוזיציה מצורות גאומטריות בסיסיות	חומרים מומלצים
לשמור על האופי של כל אחת מהצורות ביצירת קומפוזיציה.	המורה מראה לילדים שתי צורות: עיגול וריבוע (איור 1). הילדים יוצרים בזוגות קומפוזיציה שמחברת באופנים שונים את שתי הצורות האלה שלהן גדלים וצבעים שונים (איור 2). כל ילד בתורו מוסיף אלמנט לקומפוזיציה (איור 3). הילדים מציגים את עבודותיהם (איור 4). חוזרים על הפעילות עם צורות אחרות.	צורות גאומטריות בסיסיות בגדלים ובצבעים שונים. אפשר להשתמש בשקפים של הערכה.

פעילות 5: קומפוזיציה בתוך צורות היוצרות קומפוזיציה של שורות

חומרים מומלצים

דפי נייר,
צבעים.

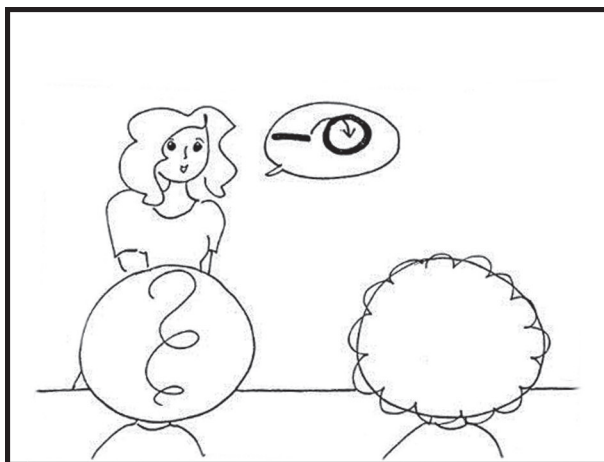
קומפוזיציה בתוך צורות היוצרות קומפוזיציה של שורות

המורה מזמינה את הילדים ליצור קומפוזיציה של שורות משלוש הצורות: עיגול, ריבוע ומשולש ולצייר קומפוזיציה בתוך כל אחת מהצורות (איור 1). הילדים עובדים לפי ההוראות כאשר כל ילד משתמש במספר ובסידור קבוע של קווים בתוך הצורה. הקווים יכולים להיות אנכיים, חותכים, מאונכים וכדומה (איור 2). הילדים צובעים כרצונם אחד או יותר מהשטחים שנוצרו בצבעים בסיסיים או משניים או שחור לבן (איור 3). מציגים את עבודות הילדים (איור 4).

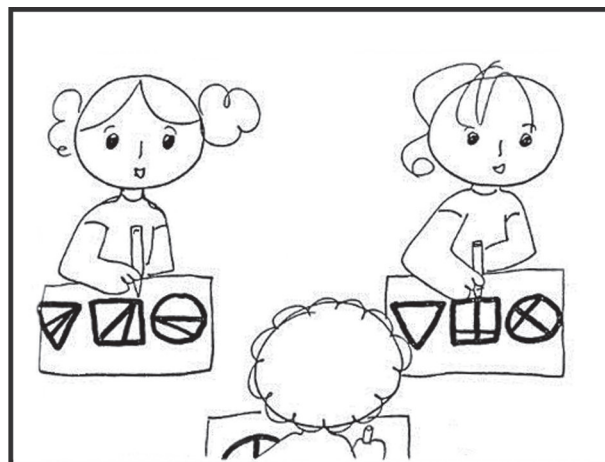
מטרות

ליצור קומפוזיציה בתוך שטח תחום שהוא חלק מקומפוזיציה של שטחים תחומים.

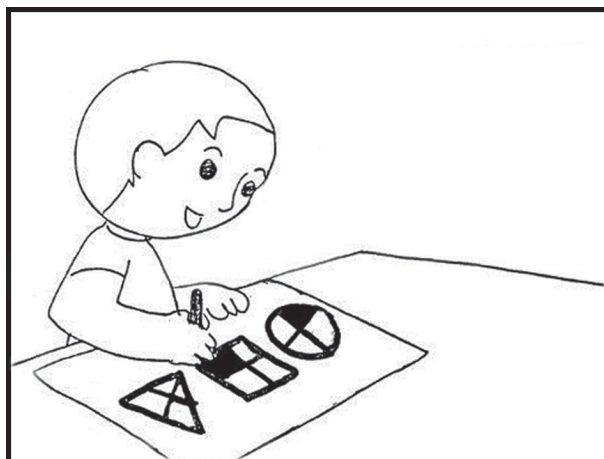
1

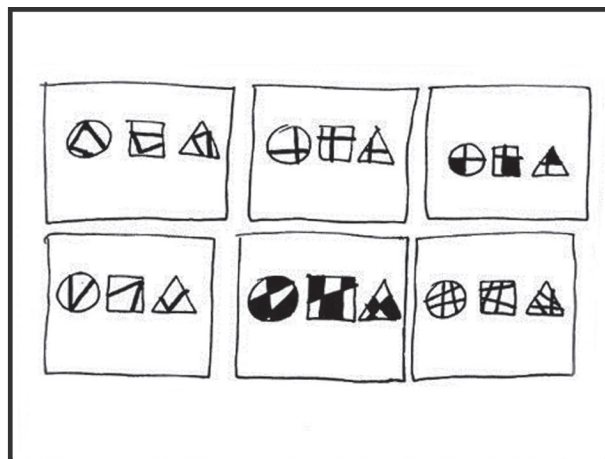
2

3

4

פעילות 6: זוכרים ומציירים בעיניים עצומות

חומרים מומלצים

כרטיסים שעליהם
שילובים של צורות
גאומטריות בסיסיות.

זוכרים ומציירים בעיניים עצומות

המורה מציגה לזמן קצר כרטיס שעליו מצוירת
קומפוזיציה פשוטה של עיגול, ריבוע ומשולש
(איור 1). הילדים מציירים מהזיכרון, כאשר עיניהם
עצומות (איורים 2 ו-3).
מציגים את ציורי הילדים ומשווים עם הכרטיס
שהוצג בהתחלה.
קרוב לוודאי שהילדים יישנו את המידות ואת
המיקום, אך ישמרו על הצורות היסודיות (איור 4).
חוזרים על הפעילות עם כרטיסים שעליהם
קומפוזיציות אחרות.

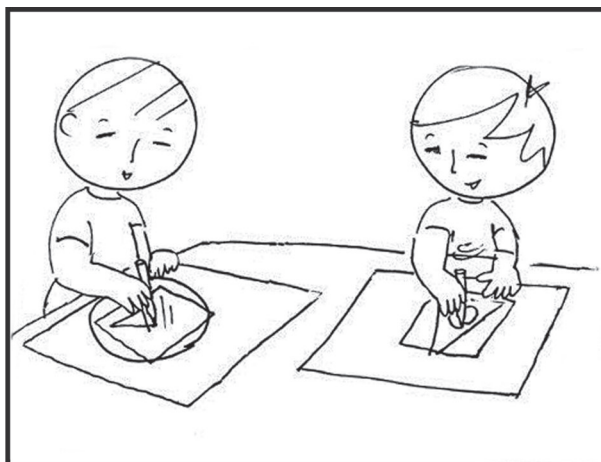
מטרות

לצייר מהזיכרון בעיניים עצומות.

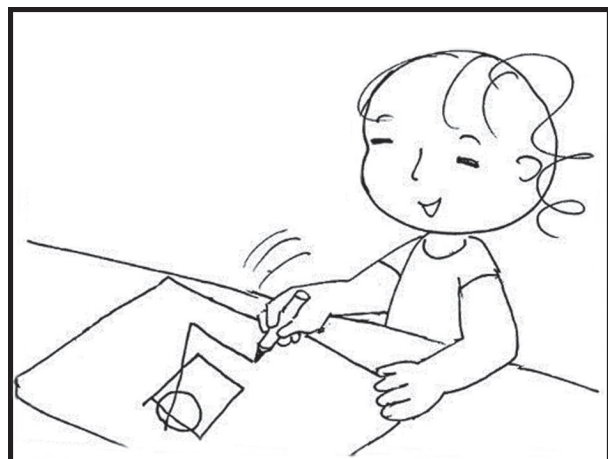
1

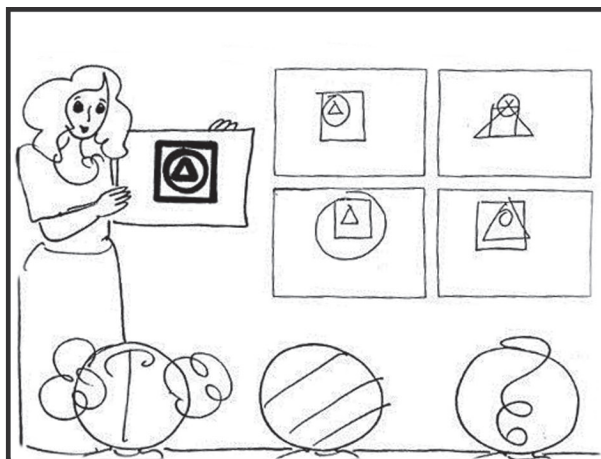
2

3

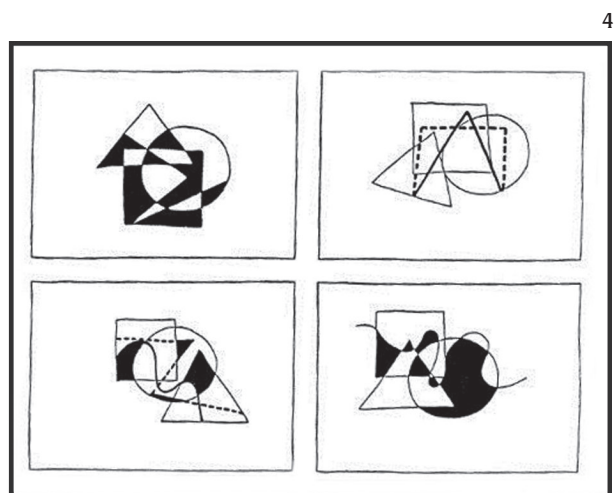
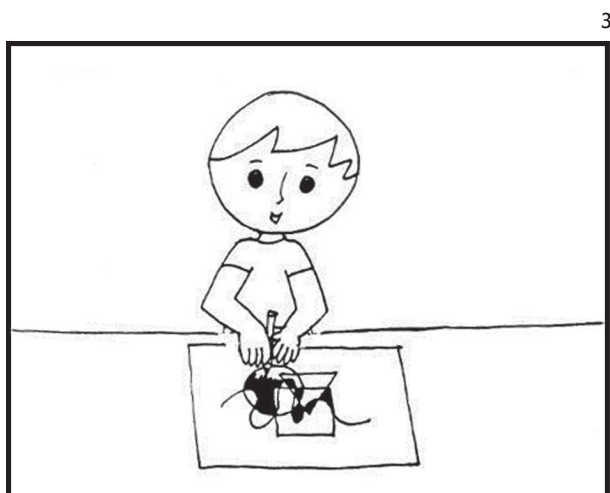
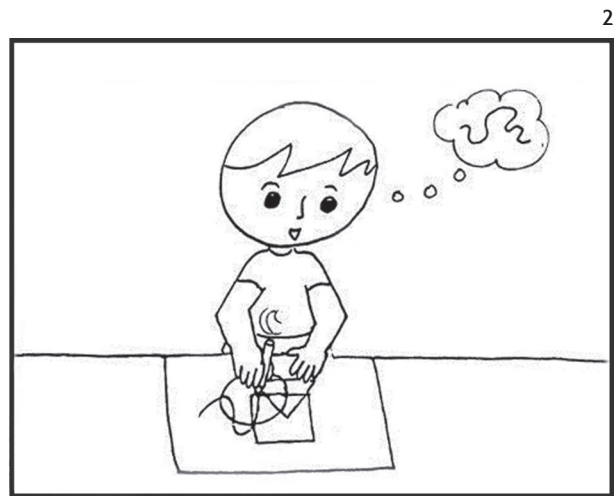
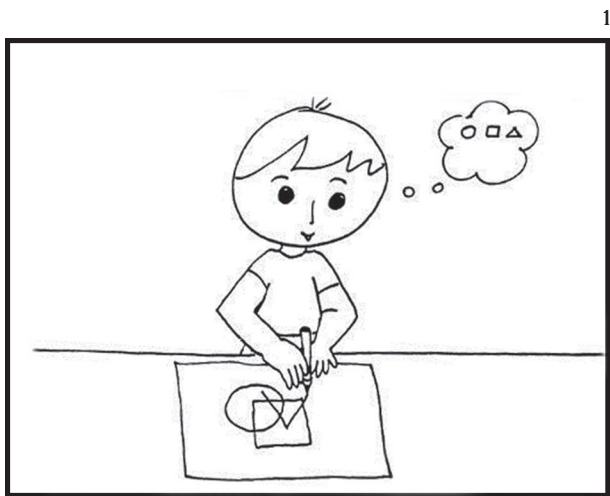

4

פעילות 7: קומפוזיציה של צורות, קווים ומשטחים

מטרות	קומפוזיציה של צורות, קווים ומשטחים	חומרים מומלצים
ליצור קומפוזיציה שבה סוגים שונים של קווים ושל משטחים.	הילדים יוצרים קומפוזיציה המשלבת עיגול, משולש וריבוע ומוסיפים קווים על פי בחירתם: קווים ישרים, עקומים ושבירים, קווים מקוטעים ומלאים החותכים את הצורות ההנדסיות (איורים 1 ו-2). הילדים צובעים כרצונם שטחים שנוצרו בין הקווים וקווי המתאר של הצורות (איור 3). מציגים את עבודות הילדים (איור 4).	ניירות, חוטים, צורות גאומטריות יסודיות, צבעים.

פעילות 8: מה אפשר ליצור?

חומרים מומלצים

דפי נייר,
עפרון וצבעים.

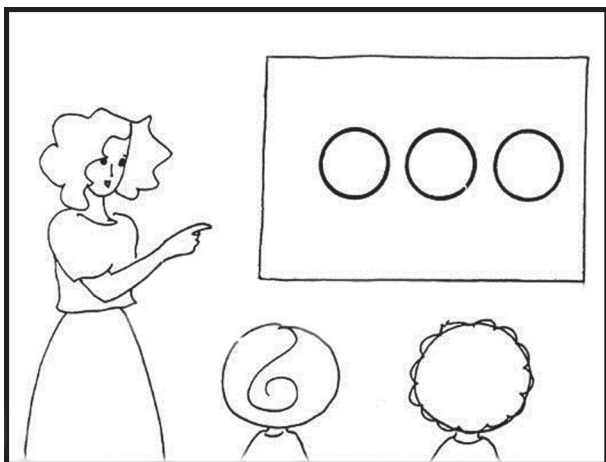
מה אפשר ליצור?

המורה מציירת על הלוח שלושה עיגולים ומבקשת מהילדים לצייר ציור המכיל את שלושת העיגולים. (איורים 1 ו-2).
הילדים נותנים כותרת לציור שלהם (איור 3).
הילדים מציגים את עבודותיהם (איור 4).
חוזרים על הפעילות עם צורות אחרות.

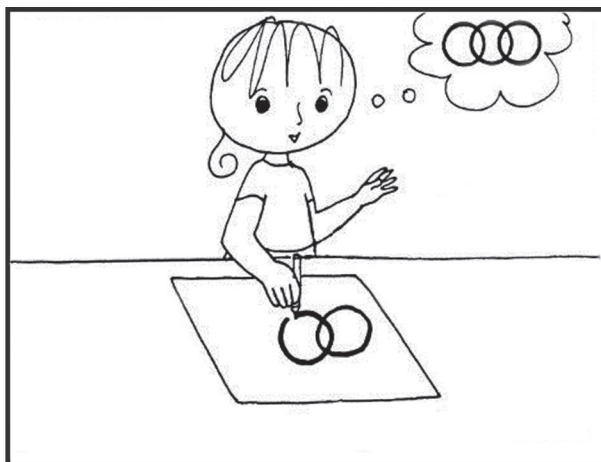
מטרות

לגרות את החשיבה הוויזואלית של
אנליזה, סינתזה ודמיון.

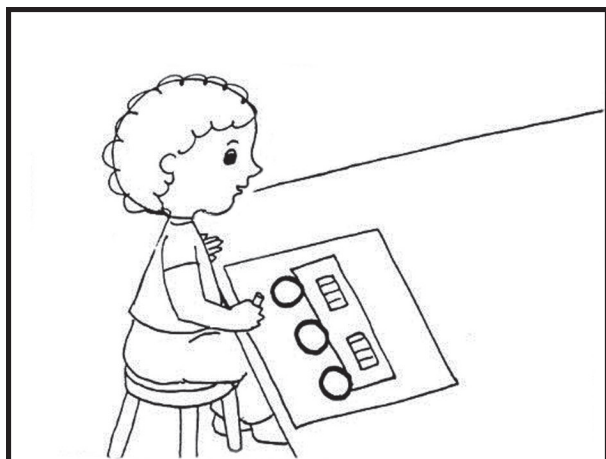
1

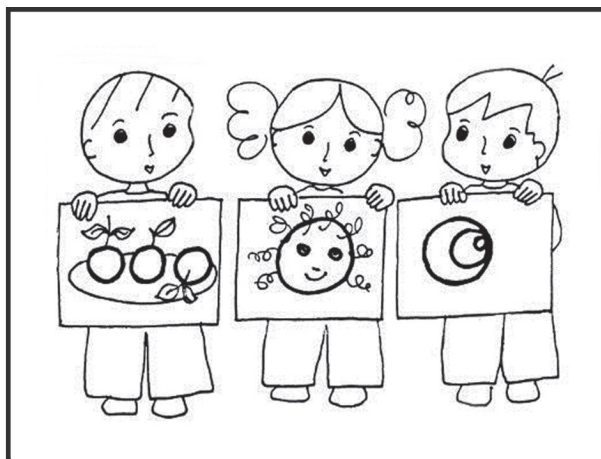
2

3

4

פעילות 9: עיטורים בקבוצה

חומרים מומלצים

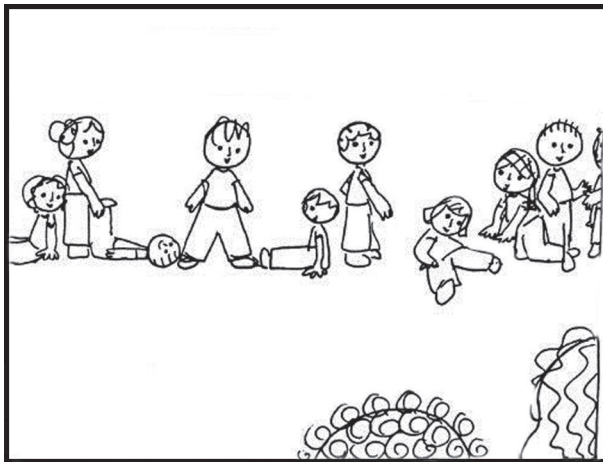
עיטורים בקבוצה

מטרות

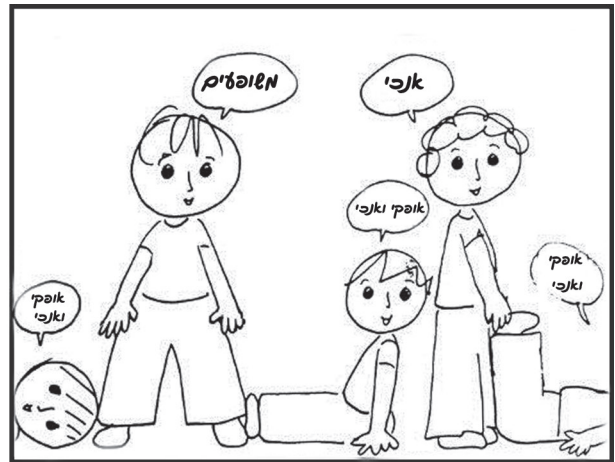
ילדים נאספים בקבוצות (איורים 1 ו-2).
הילדים יוצרים על ידי הגוף שלהם קווים אופקיים,
אנכיים ומשופעים כדי ליצור סדרות בעלות
מחזור קבוע- עיטורים (איורים 3 ו-4).

יצירת איתור בעזרת הגוף בהתאמה
הרמונית בין הילדים.

1

2

3

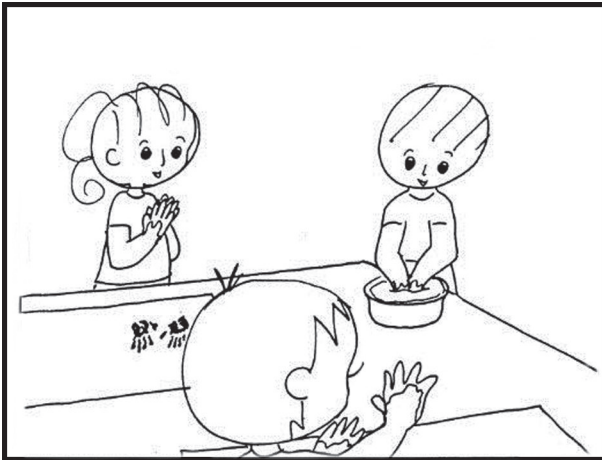
4

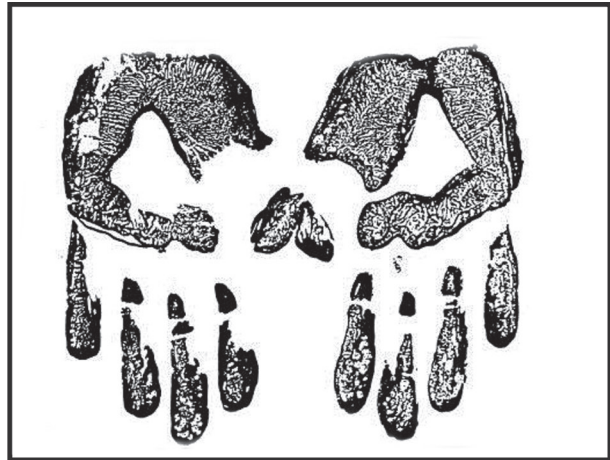
פעילות 10: טביעת אצבעות בעיטורים

חומרים מומלצים	טביעת אצבעות בעיטורים	מטרות
צבעי אצבעות, סרטי נייר ארוכים, קערות קטנות.	הילדים בקבוצות של שניים שלושה. לרשות כל קבוצה סרט נייר ארוך וקערה קטנה שבה יש צבע אצבעות (איור 1). הילדים יוצרים ביחד עיטור קווי ע"י טביעת אצבעותיהם (איורים 2-3-4).	יצירת עיטור תוך כדי שיתוף.

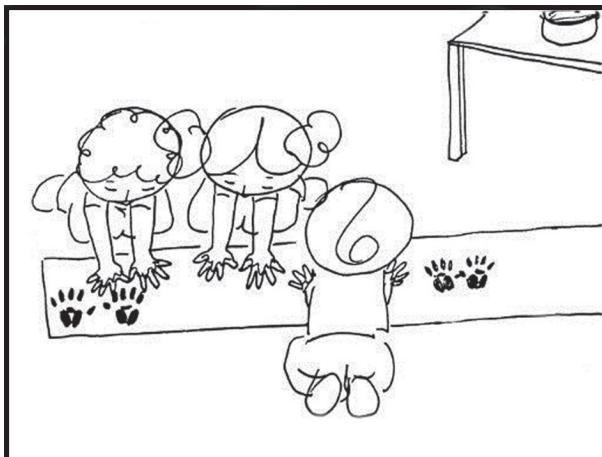
1

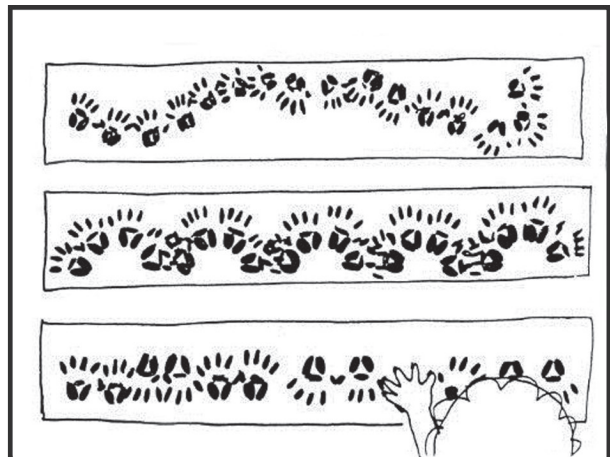
2

3

4

פעילות 11: עיטורים מוסיקליים

חומרים מומלצים

משרוקית,
כלי נגינה שונים,

נייר

כלי כתיבה

עיטורים מוסיקליים

הילדים יוצרים עיטורים לפי הוראות מוסיקליות של
המורה (איור 1).

למשל: נקישה בתוף משמעותה צורה.

שני צלילים קצרים ממשרוקית משמעותם קטע
(איור 2).

הילדים בוחרים בצורה ובסוג הקטע, למשל: אופקי,

אנכי ומשופע, או משופעים שונים (איור 3).

מציגים את עבודות הילדים (איור 4).

מטרות

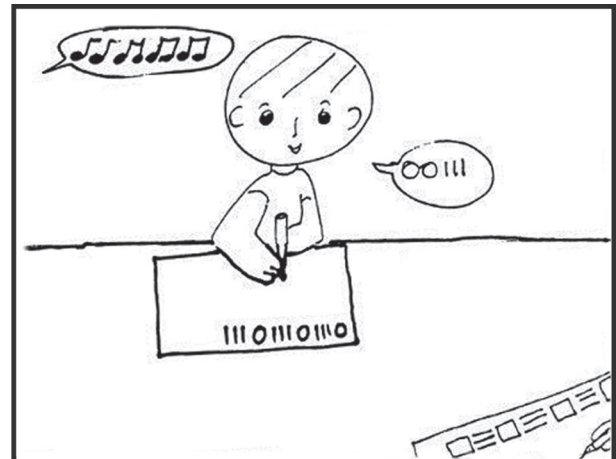
תרגום הוראות מוסיקליות לעיטור.

חוזרים על הפעילות עם הוראות מוסיקליות אחרות.

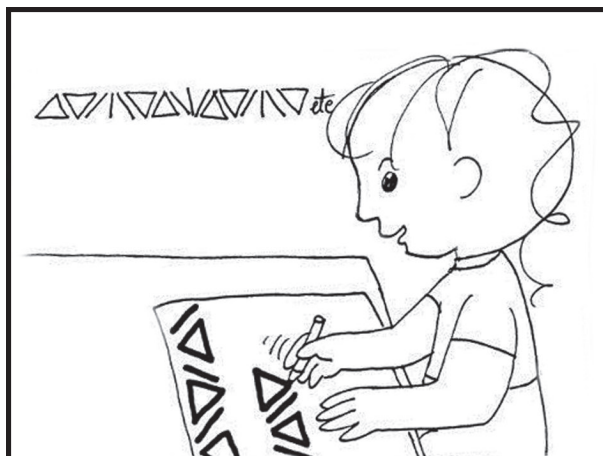
1

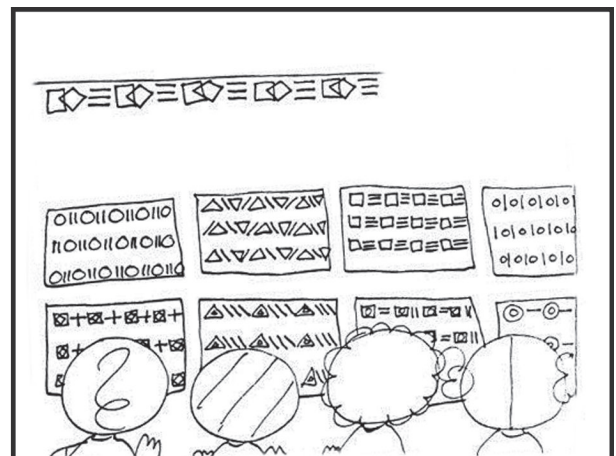
2

3

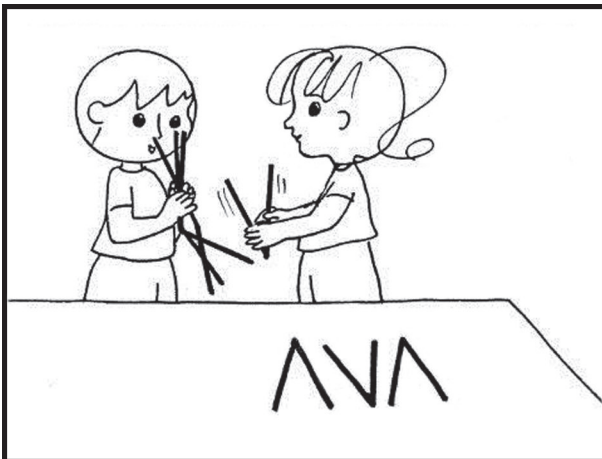
4

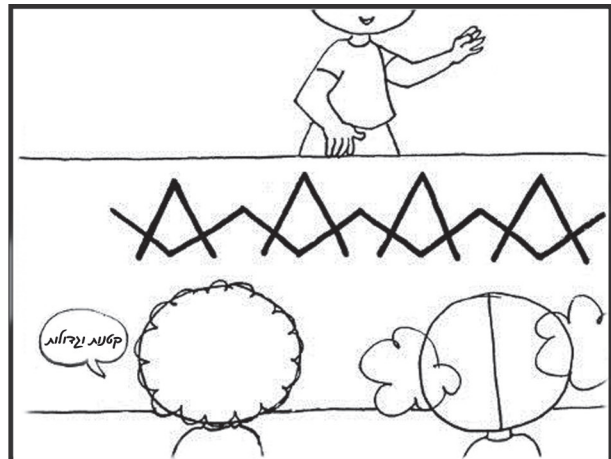
פעילות 12: עיטורי זוויות

מטרות	עיטורי זוויות	חומרים מומלצים
יצירת עיטורי זוויות ממקלות.	לרשות כל זוג ילדים מקלות ישרים שונים (איור 1). הילדים יוצרים עיטורים של זוויות בגדלים שונים ובכיוונים שונים על ידי חיבור מקלות (איורים 2 ו-3). מציגים את עבודות הילדים (איור 4).	מקלות, למשל: קשיות, שיפודים, גפרורים, מקלות מהערכה.

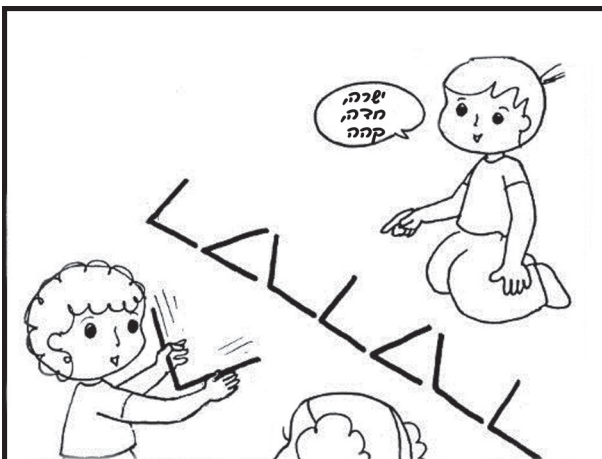
1

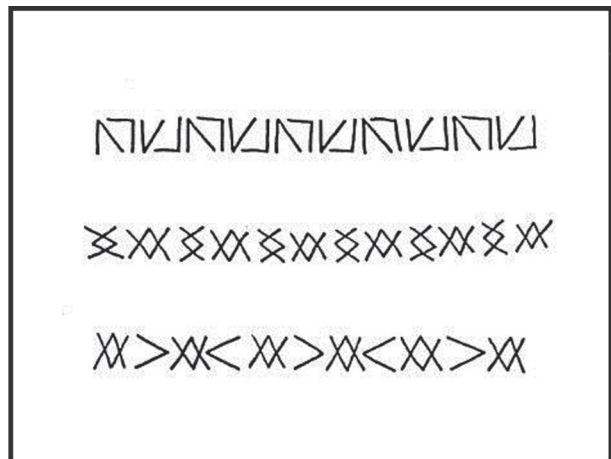
2

3

4

פעילות 13: רוטציה של קטעים ישרים

חומרים מומלצים

דפי נייר, כלי כתיבה, סרגלים או מקלות.

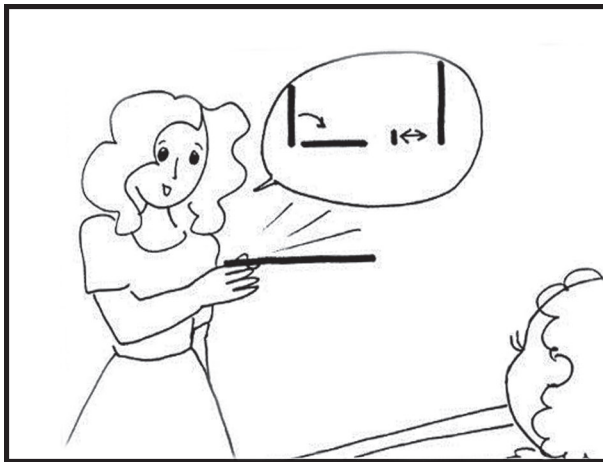
רוטציה של קטעים ישרים

המורה מציגה לפני הילדים קומפוזיציה של מקל ממצב אנכי למצב אופקי (איור 1). כל ילד מצייר קומפוזיציה הרמונית ע"י סיבוב של קטע ישר תוך כדי שינוי אורכו (איורים 2 ו-3). הילדים מציגים את עבודותיהם (איור 4).

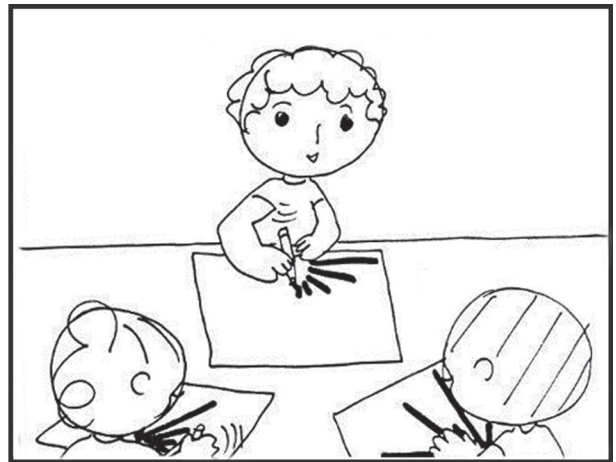
מטרות

ציור אבסטרקטי של קטעים ברוטציה.

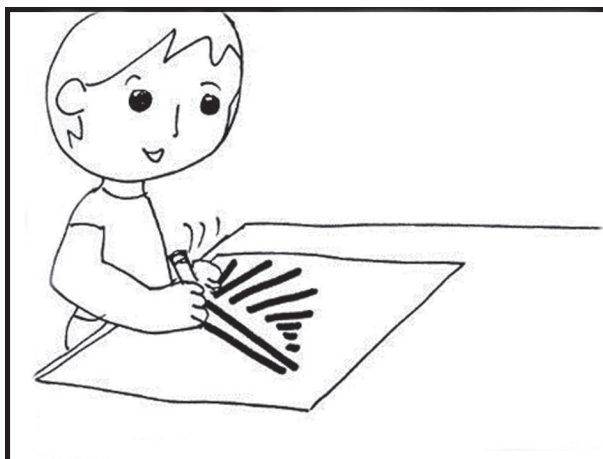
1

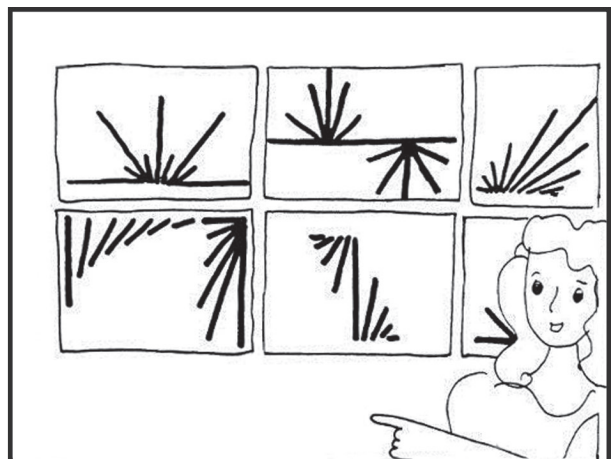
2

3

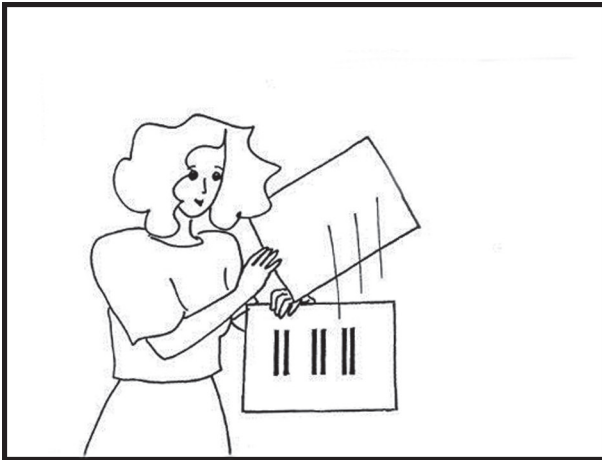
4

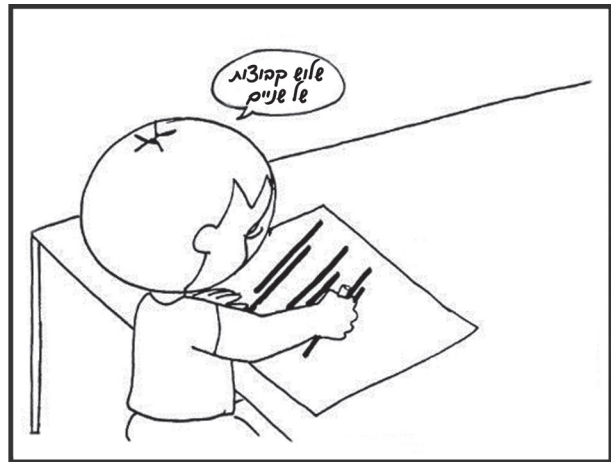
פעילות 14: קטעים בקומפוזיציה

מטרות	קטעים בקומפוזיציה	חומרים מומלצים
ציור אבסטרקטי של קטעים בגדלים ובכיוונים שונים.	המורה מראה במהירות לילדים כרטיס שעליו מוצגות שלוש קבוצות של שני קטעים מקבילים באורכים שווים (איור 1). כל ילד מזהה את המרכיבים העיקריים שעל הכרטיס: מספר הקבוצות ומספר הפריטים בכל קבוצה ומה סוג הפריטים. כל ילד מצייר קומפוזיציה חדשה על בסיס ההוראות של הכרטיס, אבל יכול לשנות את כיוון ואורך הקטעים (איורים 2 ו-3). הילדים מציגים את עבודותיהם (איור 4). חוזרים על הפעילות עם כרטיסים אחרים.	כרטיסים עם שילובים של קטעים, דפי נייר, כלי כתיבה, סרגלים או מקלות.

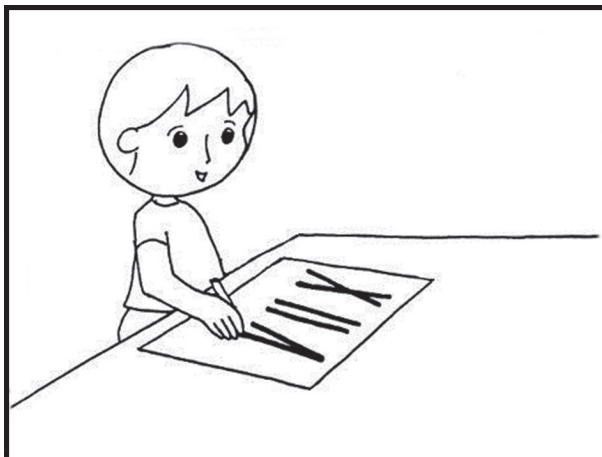
1

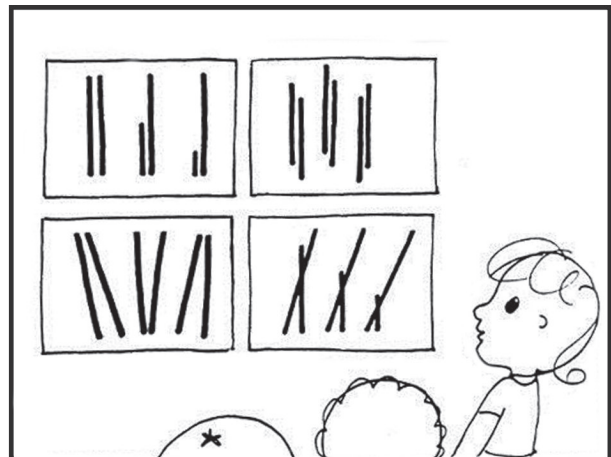
2

3

4

פעילות 15: קטעים מוסיקליים

חומרים מומלצים

מקור מוסיקה,
כלי כתיבה,
ניירות.

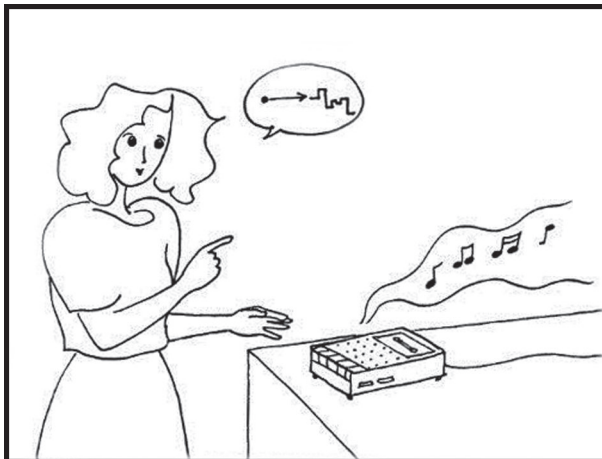
קטעים מוסיקליים

המורה משמיעה קטע מוסיקלי (איור 1).
כל ילד מצייר בעיניים עצומות, בהשראת
המוסיקה, קו שבור (איור 2). הילדים משנים
את הכיוון והאורך של קטעי הקו השבור לפי
המוסיקה (איור 3).
הילדים מציגים את עבודותיהם (איור 4).
חוזרים על הפעילות עם חלקים של קו עקום וקו
משתנה.

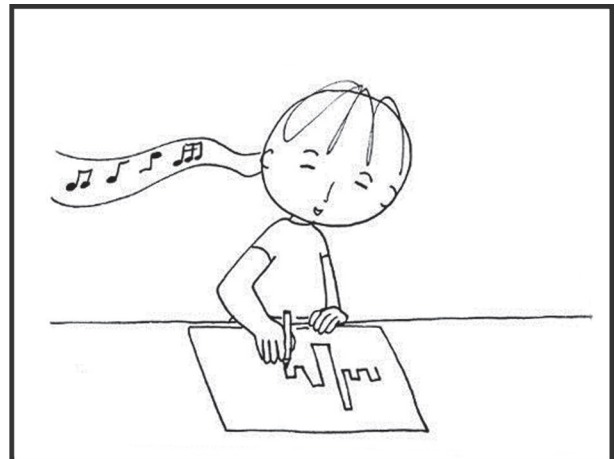
מטרות

יצירת קומפוזיציה של קווים
מורכבים בהשראת מוסיקה.

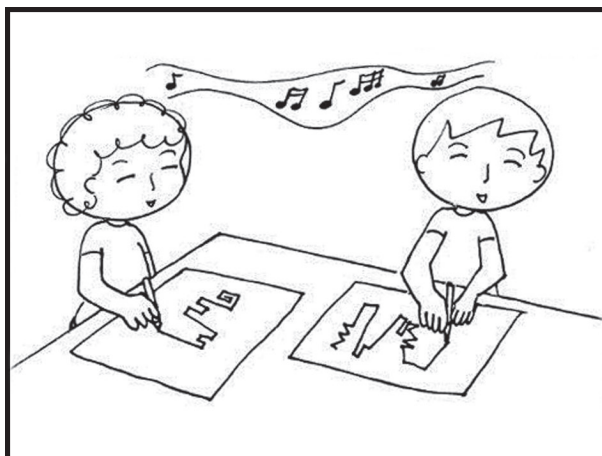
1

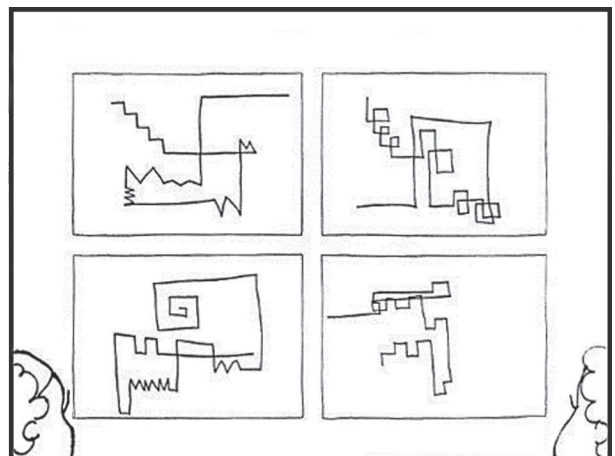
2

3

4

פעילות 16: צורות משתנות בסדרה

חומרים מומלצים

ניירות צבעוניים,
מספרים,
דבק,
סרטי נייר.

צורות משתנות בסדרה

כל ילד גוזר מנייר צורות זהות כרצונו, למשל: רבע
עיגול, מחומש, ריבוע ועוד (איור 1).
הילד יוצר סידרה של שינויים דינמיים על הצורה
היסודית על ידי גזירה והדבקה על סרט נייר
(איור 2).
הילדים מציגים את עבודותיהם (איור 3).
חוזרים על הפעילות כאשר ההדבקה של הצורות
נעשית לאורך קו עקום (איור 4).

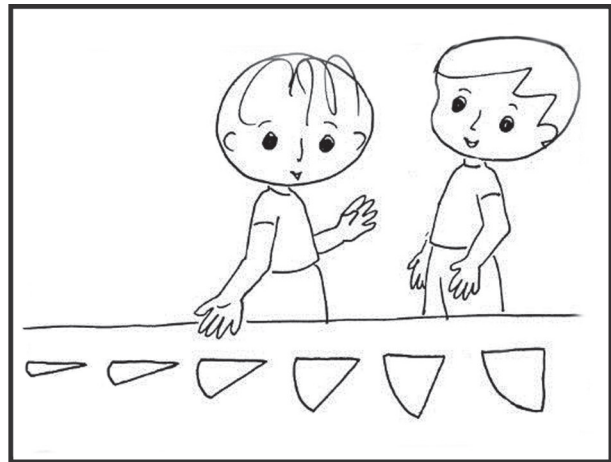
מטרות

אבולוציה של צורות על ידי גזירת
אותה צורה בהשתנות רציפה.

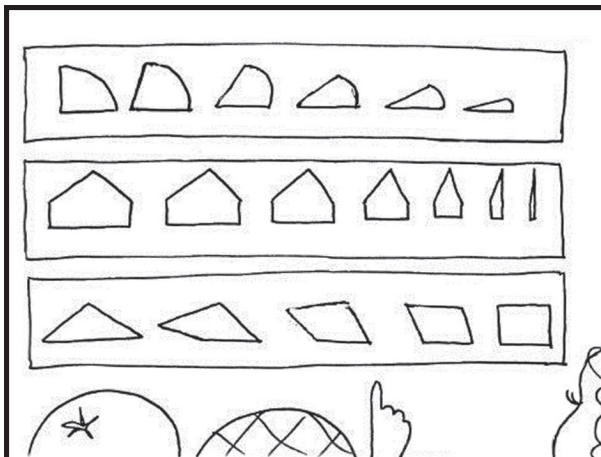
1

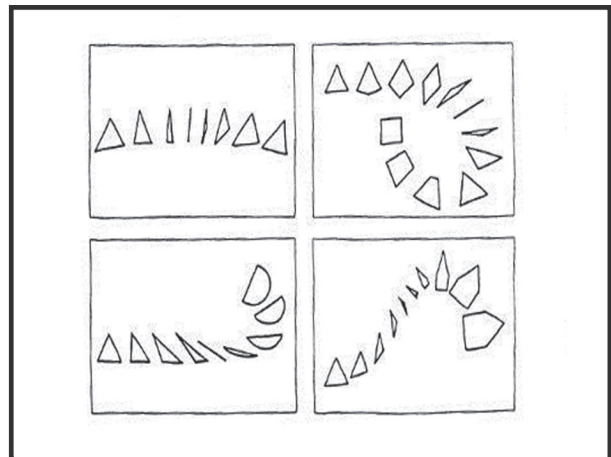
2

3

4

פעילות 17: סימטריה שיקופית בציור

חומרים מומלצים

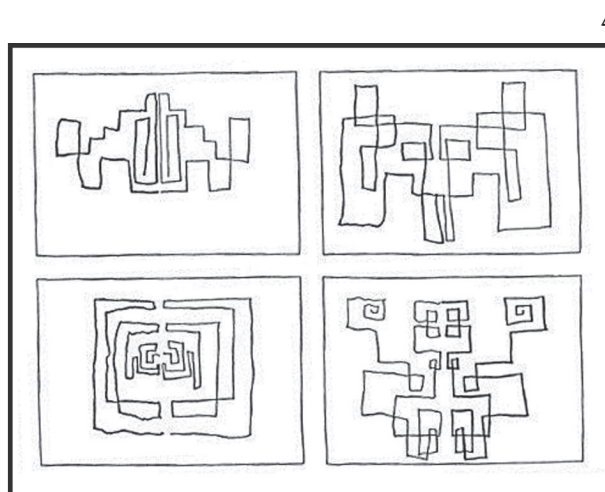
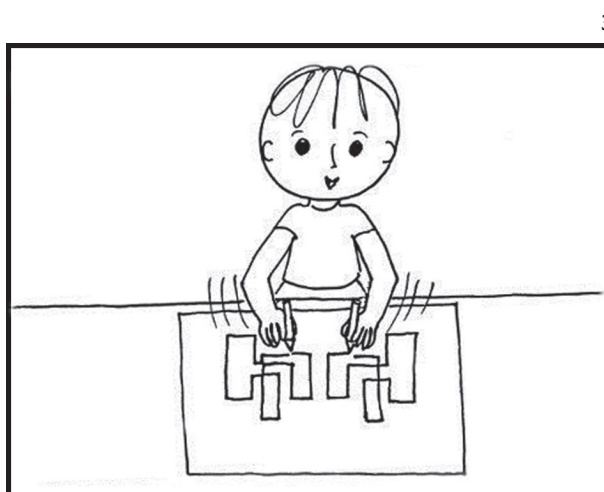
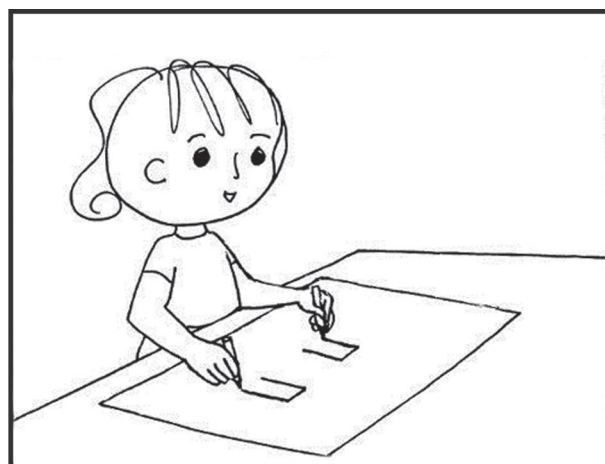
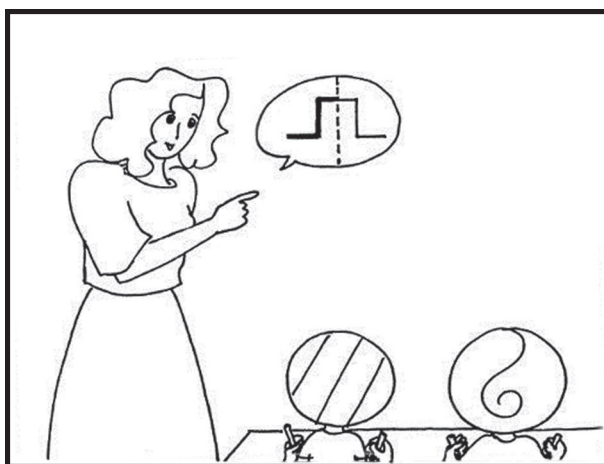
ניירות,
כלי כתיבה,
צבעי אצבעות.

סימטריה שיקופית בציור

המורה מזכירה לילדים את מושג הסימטריה
השיקופית תוך הדגמה על ידי ציור (איור 1).
הילדים יוצרים קומפוזיציה סימטרית על ידי
משיכת שני עפרונות בו זמנית בשתי הידיים
(איורים 2 ו-3).
הילדים מציגים את עבודותיהם (איור 4).
הערה: אפשר להשתמש בצבעי אצבעות במקום
עפרונות.

מטרות

לצייר ציור אבסטרקטי סימטרי
בשתי הידיים.

פעילות 18: קומפוזיציה סימטרית בזוגות

חומרים מומלצים

ניירות גדולים,
צבעים,
מכחולים עבים.

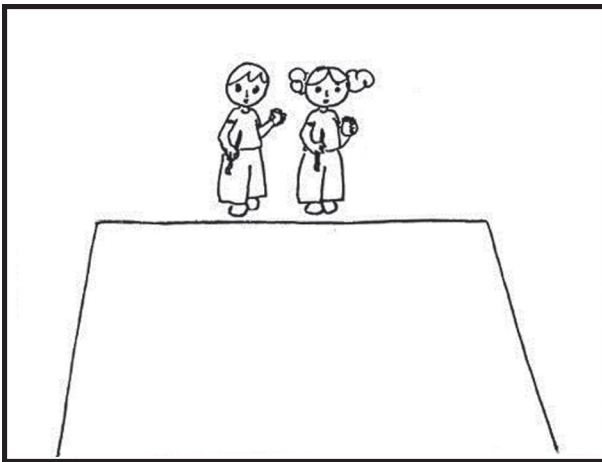
קומפוזיציה סימטרית בזוגות

לכל שני ילדים מכחולים עבים, צבע ודף נייר גדול
על הרצפה (איור 1).
הילדים יוצרים קומפוזיציה הבנויה משני קווים
סימטריים כרצונם, זה מול זה כמו במראה (איור
2 ו-3). אחד הילדים מחליט והשני מעתיק לאורך
כל הציור, או לפי תור (איור 4).

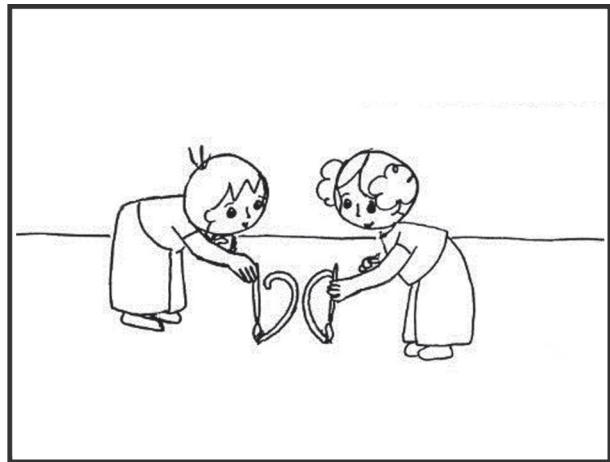
מטרות

יצירת קומפוזיציה סימטרית בצבע,
בזוגות.

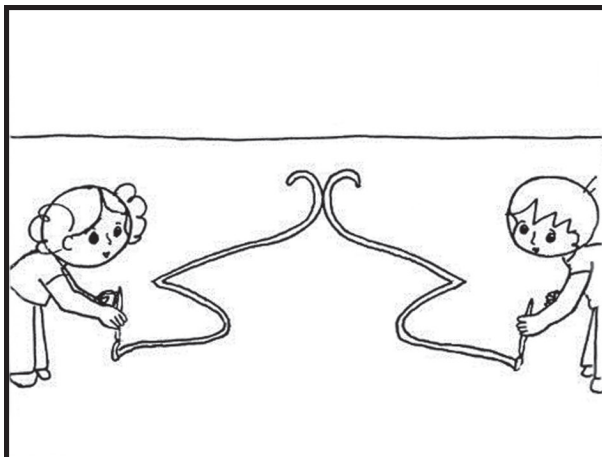
1

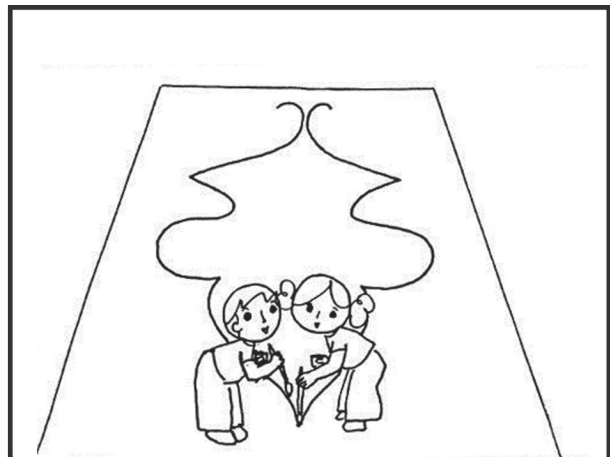
2

3

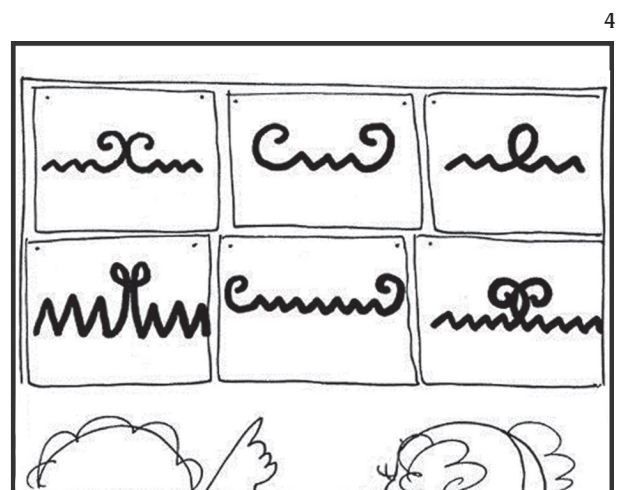
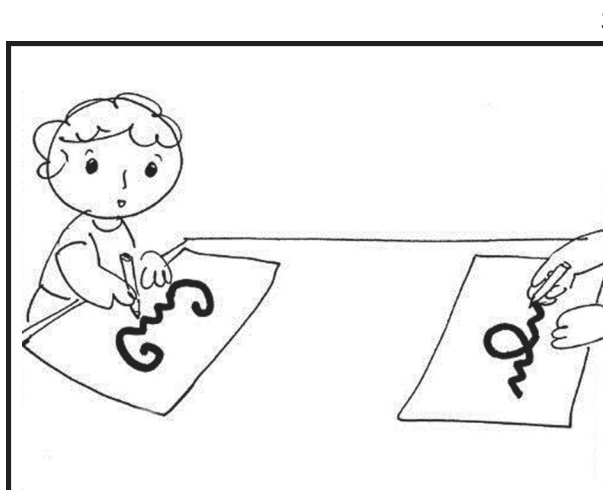
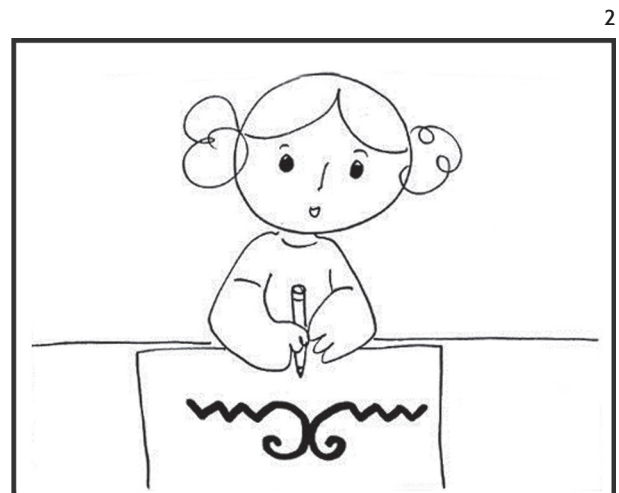
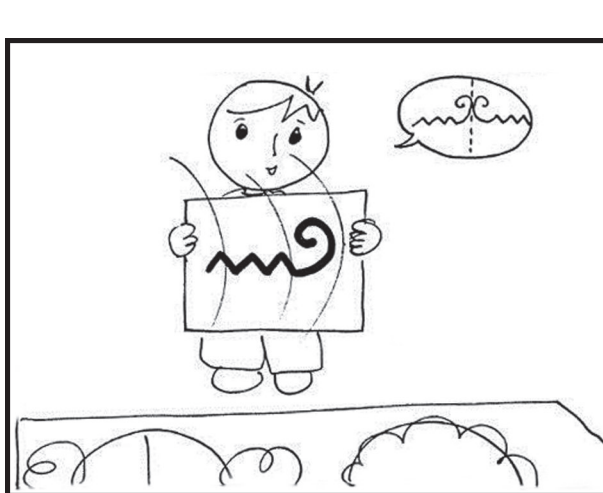

4

פעילות 19: סימטריות שונות מקו אחד

מטרות	סימטריות שונות מקו אחד	חומרים מומלצים
יצירת קומפוזיציות סימטריות שונות מאותו קו מעורב.	אחד הילדים מראה לזמן קצר קו מעורב (איור 1). הילדים מציירים את הקו המעורב שהראה ויוצרים צרופים סימטריים שונים של אותו קו (איורים 2 ו-3). הילדים מציגים את עבודותיהם (איור 4). חוזרים על הפעילות עם קווים מעורבים אחרים.	כרטיסים עם קווים מעורבים, ניירות, כלי כתיבה.

פעילות 20: עיגולים בעזרת הגוף

חומרים מומלצים

עיגולים בעזרת הגוף

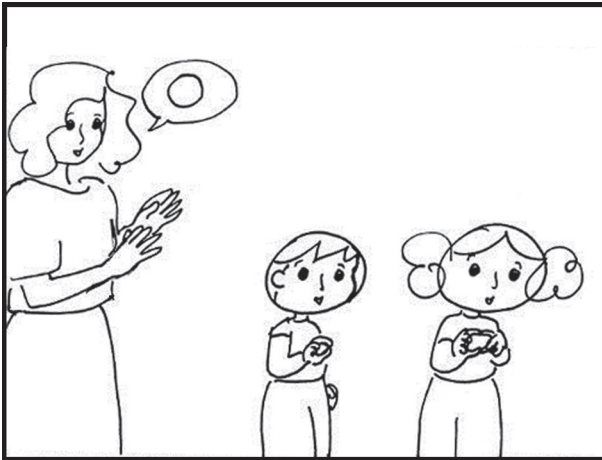
מטרות

הילדים יוצרים עיגולים בגדלים שונים על ידי תנועות גוף.

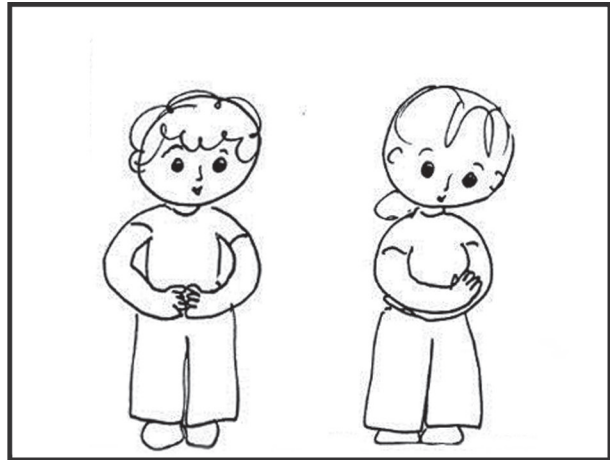
יצירת עיגולים בעזרת הגוף.

הילדים יוצרים עיגולים קטנים (איור 1), עיגולים גדולים יותר (איור 2), עיגולים הנוצרים על ידי זוג ילדים (איור 3) ועיגולים שונים נוספים (איור 4).

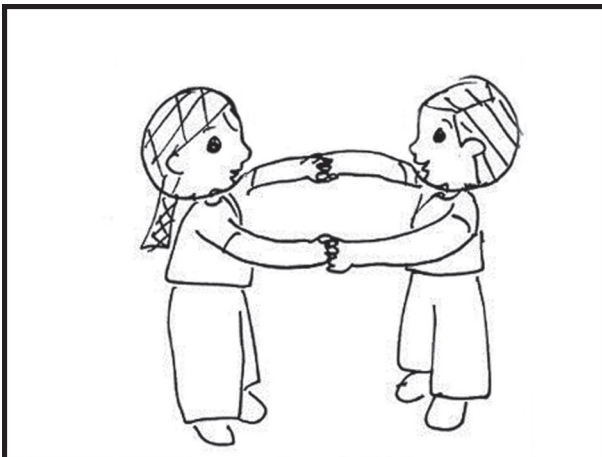
1

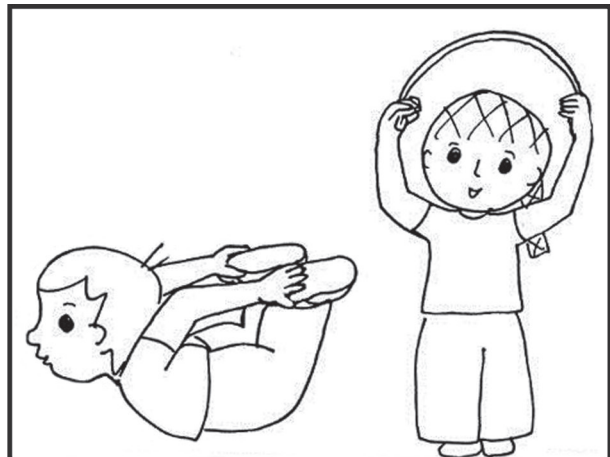
2

3

4

פעילות 21: קומפוזיציות של צורות ברורות

חומרים מומלצים

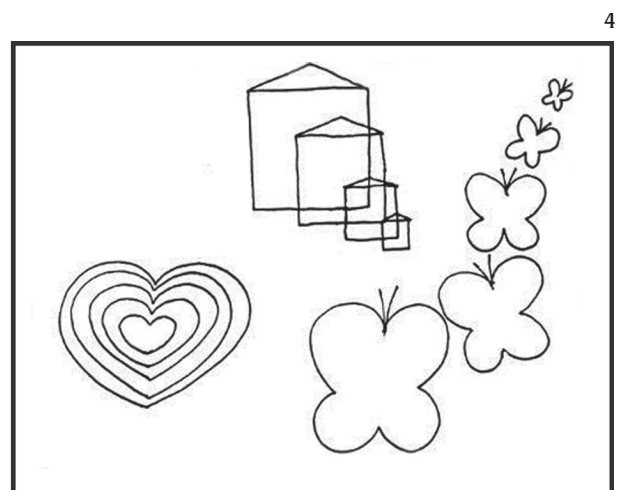
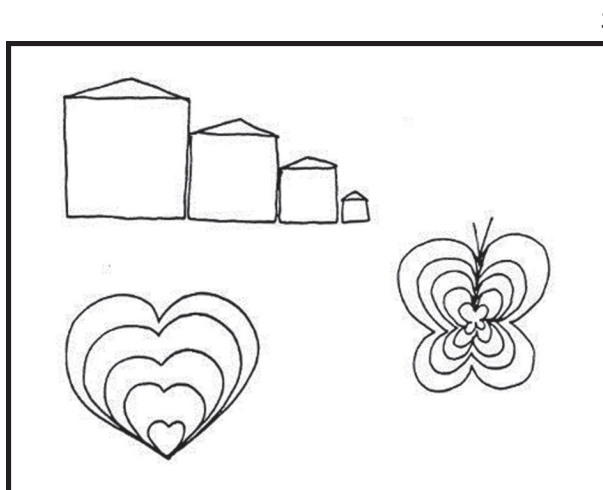
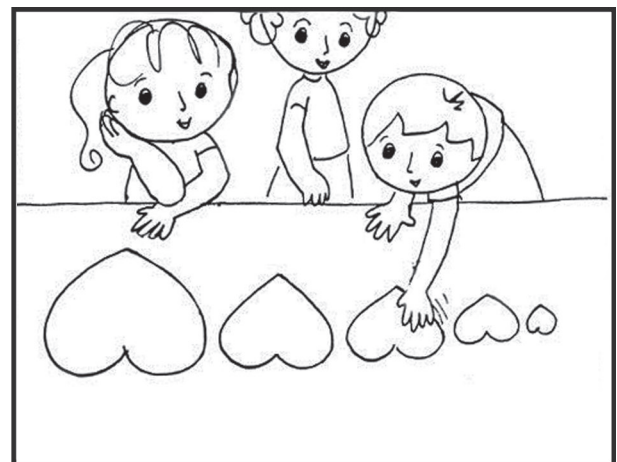
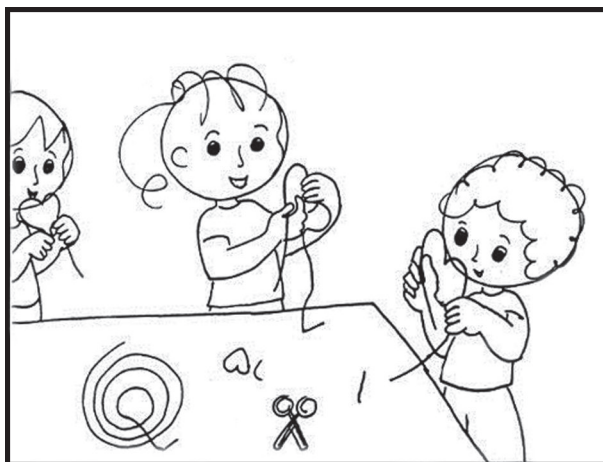
חוט ברזל דק,
מספריים.

קומפוזיציות של צורות ברורות

בעזרת חוט ברזל הילדים מכינים סדרות של צורות "ברורות" כמו לב, פרפר, פרח, העשויות מקווים עקומים, או בתים העשויים מקטעים, במידות הולכות וגדלות (איורים 1 ו-2).
הילדים יוצרים קומבינציות שונות:
הם יכולים להניח את הצורות מוכלות, חותכות או זרות (איורים 3 ו-4).

מטרות

לשלב את המושגים של צורות מוכלות, חותכות וזרות ביצירת קומפוזיציה של צורות.

פעילות 22: מהי הצורה הבאה בסדרה?

חומרים מומלצים

גפרורים

מהי הצורה הבאה בסדרה?

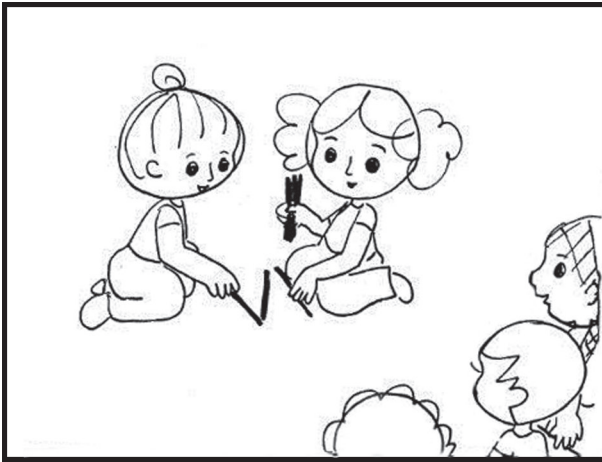
הילדים מסדרים על הרצפה קו שבור קצר באמצעות גפרורים. הילדים אומרים בקול רם מה האורכים של הקטעים, למשל: אורך כל קטע גפרור אחד (איור 1).

הילדים יוצרים בעזרת גפרורים את הצורה השבורה השנייה בסדרה במרחק מה ומגדילים אותה על ידי גפרורים נוספים (איורים 2 ו-3). הילדים שומרים על יחסי הגודל של הקטעים היוצרים את הצורות העוקבות (איור 4).

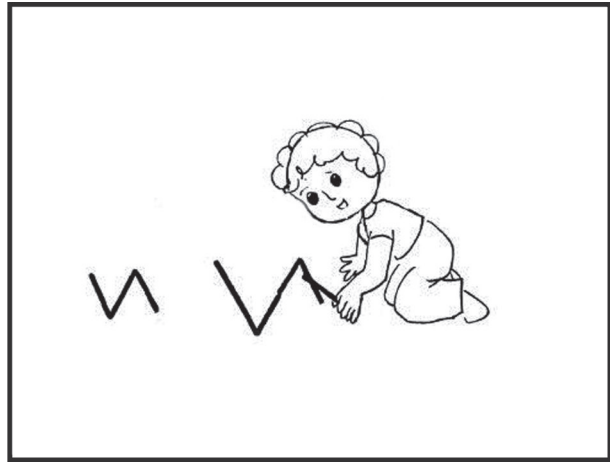
מטרות

יצירת סידרה תוך כדי חזרה על מושגי הגודל והיחס.

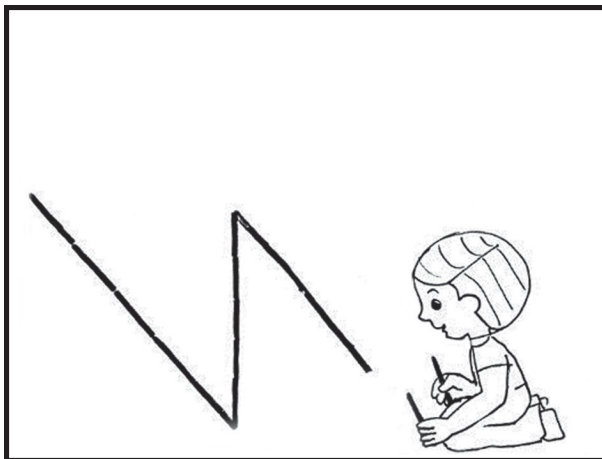
1

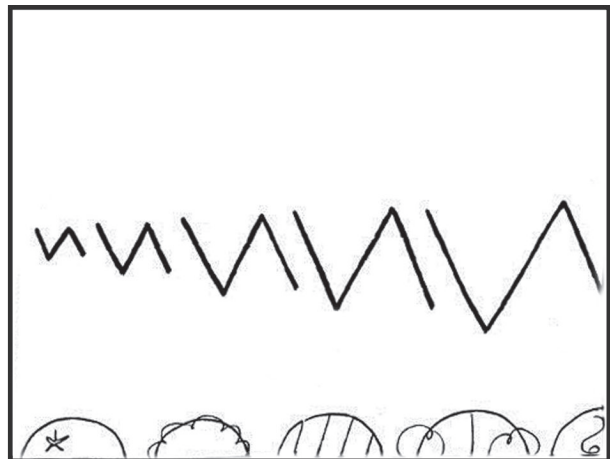
2

3

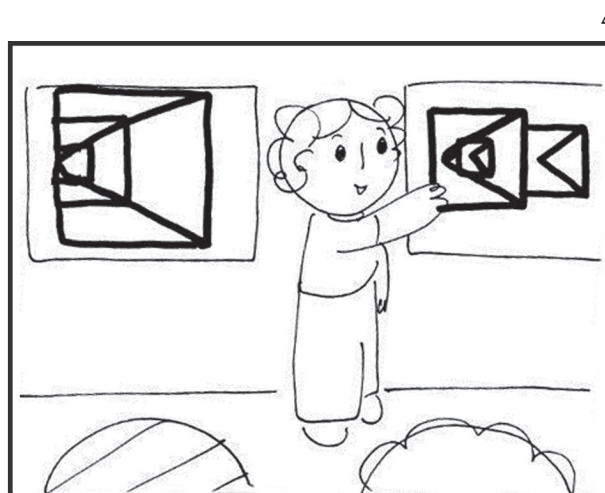
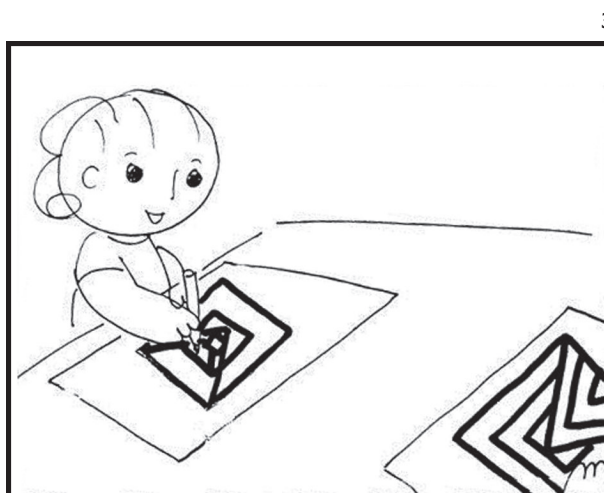
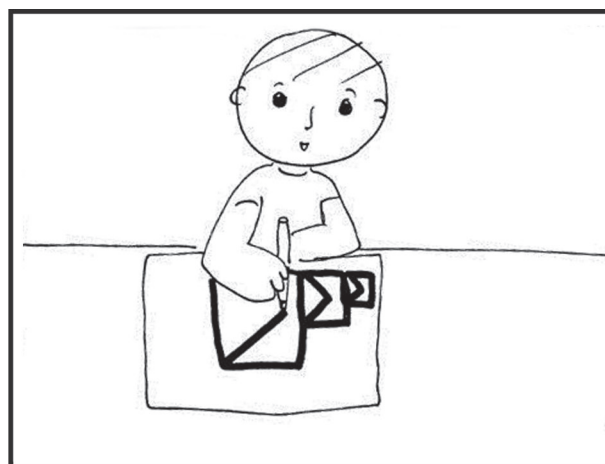
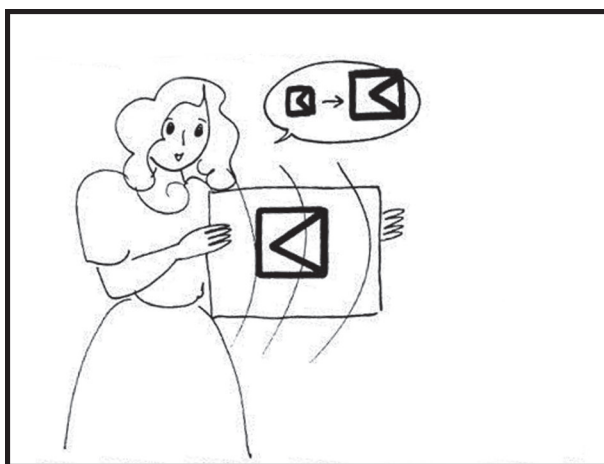

4

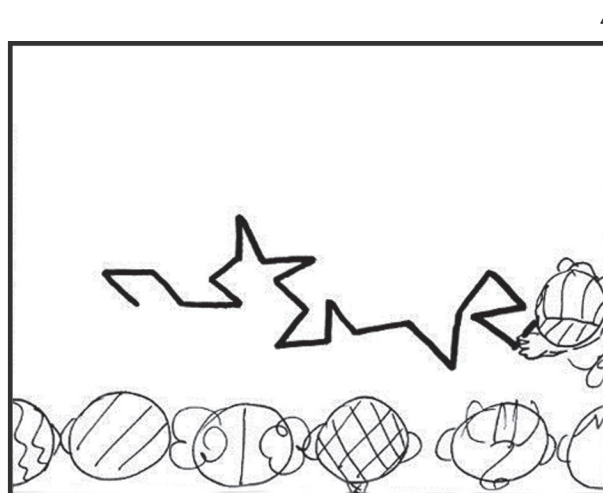
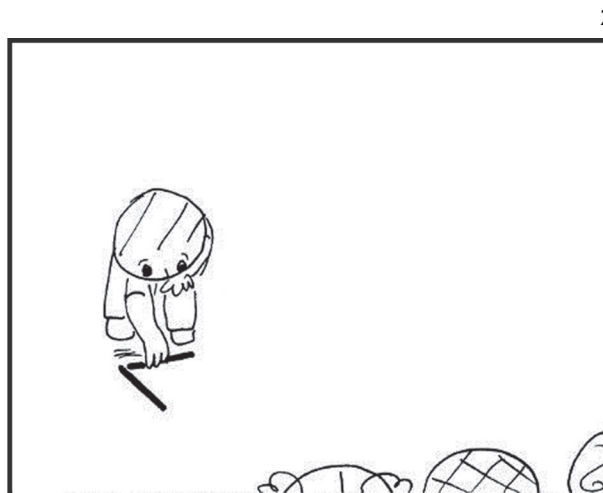
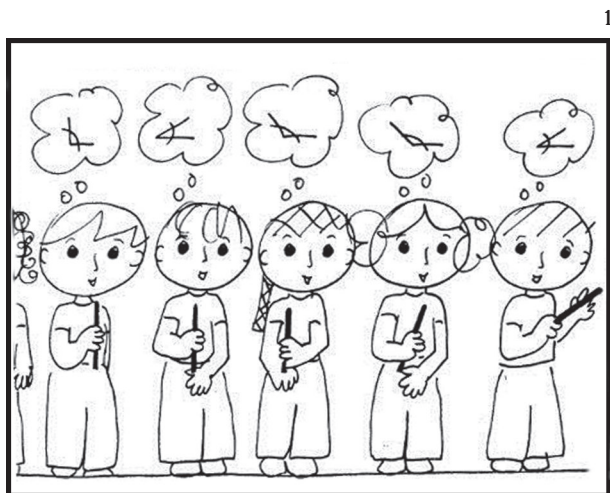
פעילות 23: מקומפוזיציה פשוטה למורכבת

מטרות	מקומפוזיציה פשוטה למורכבת	חומרים מומלצים
יצירת קומפוזיציה מורכבת מקומפוזיציה פשוטה.	המורה מציגה לזמן קצר כרטיס שעליו יש קומפוזיציה של ריבוע ומשולש (איור 1). הילדים זוכרים את הקומפוזיציה המשמשת להם כמקור השראה ליצירות חדשות (איורים 2 ו-3). הילדים מציגים את עבודותיהם (איור 4). חוזרים על הפעילות עם קומפוזיציות פשוטות אחרות.	כרטיס עם קומפוזיציה פשוטה.

פעילות 24: קו שבור

מטרות	קו שבור	חומרים מומלצים
יצירה קבוצתית של קו שבור.	הילדים עומדים בשורה ובידי כל אחד מהם מקל (איור 1).	מקלות: קשיות או גפרורים וכדומה.
	ילד ראשון מניח על הרצפה שני מקלות בזווית כרצונו (איור 2).	
	כל ילד בתורו מניח את המקל שבידו בזווית מסוימת למקל שהניח קודמו (איורים 3 ו-4).	

פעילות 25: ציורים בצורות

חומרים מומלצים

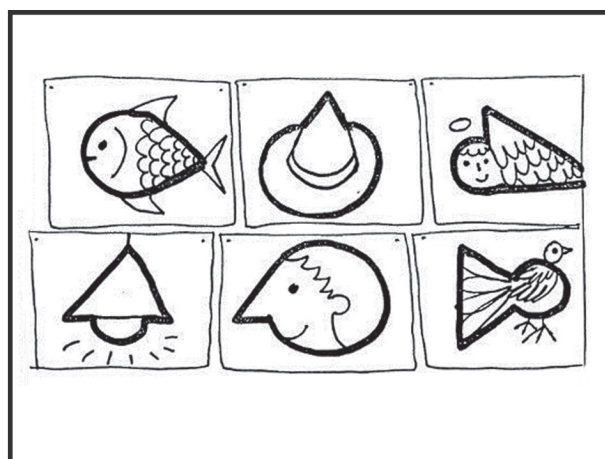
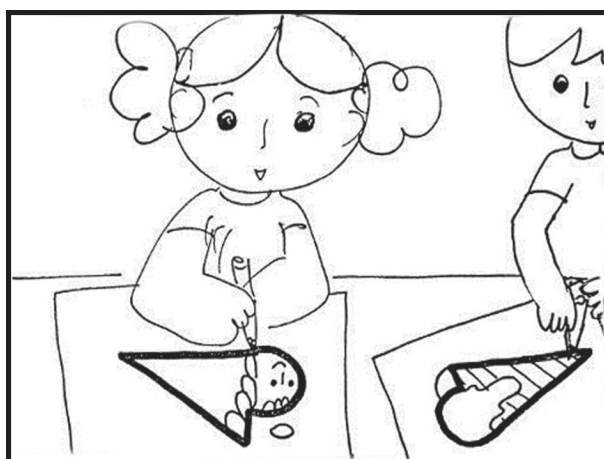
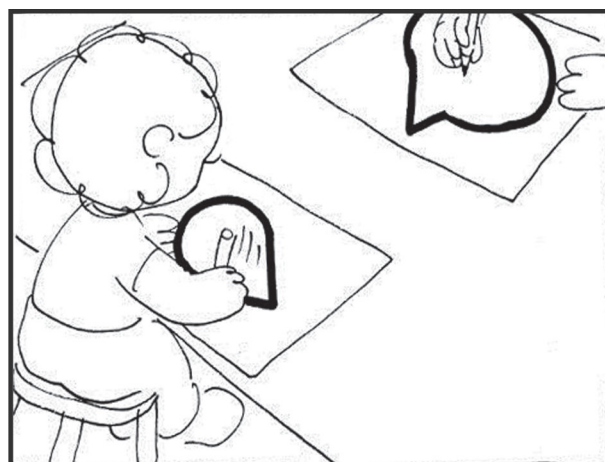
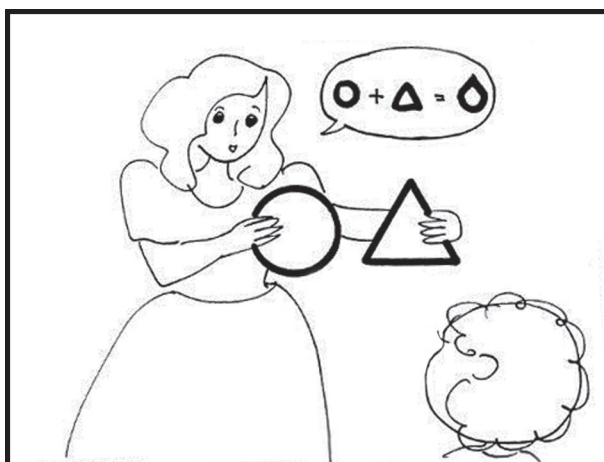
צורות בסיסות,
דפים,
כלי כתיבה,
צבעים.

ציורים בצורות

המורה מציגה שתי צורות בסיסיות (איור 1).
כל ילד יוצר צורה חדשה משתי הצורות הבסיסיות
(איור 2).
כל ילד מצייר ציור יצירתי ומקורי על הצורה שלו
(איור 3).
הילדים מציגים את עבודותיהם (איור 4).
חוזרים על הפעילות עם צורות בסיסיות אחרות.

מטרות

יצירת ציור בתוך צורה מורכבת
מצורות בסיסיות.

פעילות 26: החופש לצייר במסגרת קבועה

חומרים מומלצים

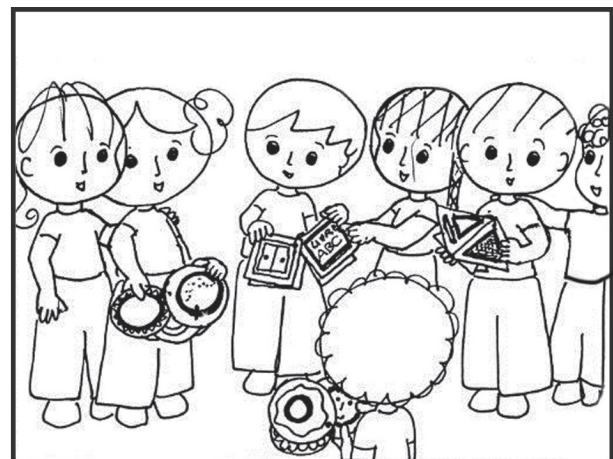
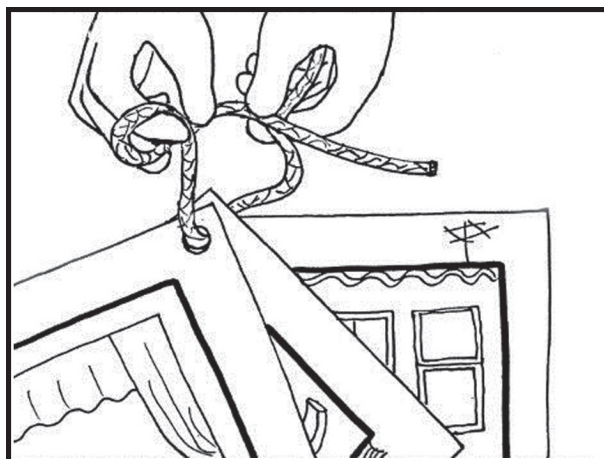
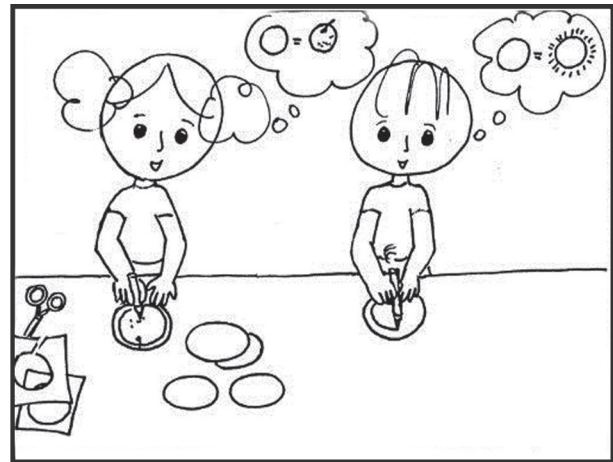
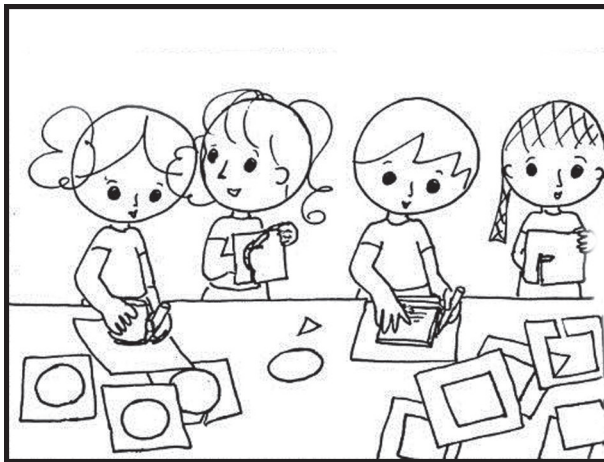
צורות בסיסיות,
כלי כתיבה,
צבעים,
דפי נייר,
סרטים קצרים.

החופש לצייר במסגרת קבועה

כל ילד בוחר לעצמו צורה גאומטרית בסיסית (עיגול, ריבוע, משולש), מניח אותה על דף נייר, מעתיק את קו המתאר שלה, וגוזר את הנייר מסביב לקו המתאר (איורים 1 ו-2). הילד חוזר על הפעולה ארבע פעמים.
בתוך כל אחת מהמסגרות שנוצרו מצייר הילד ציור חופשי.
הילדים עושים חור קטן בכל אחת מהצורות כדי לקשור אותם יחד בעזרת סרט (איור 3).
הילדים מציגים את עבודותיהם (איור 4).

מטרות

ציור חופשי במסגרות קבועות.

פעילות 27: מחלקים אל השלם

חומרים מומלצים

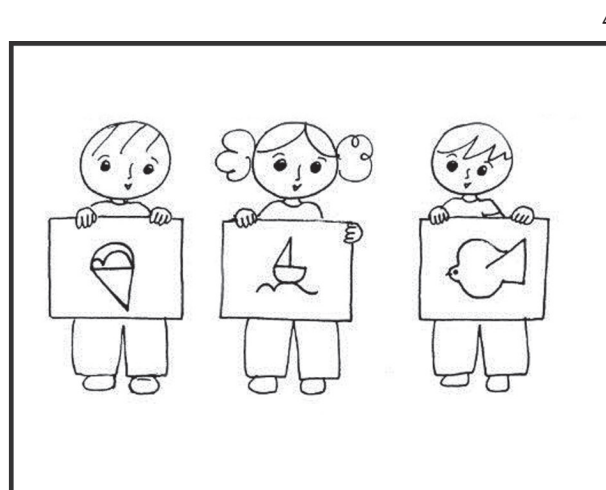
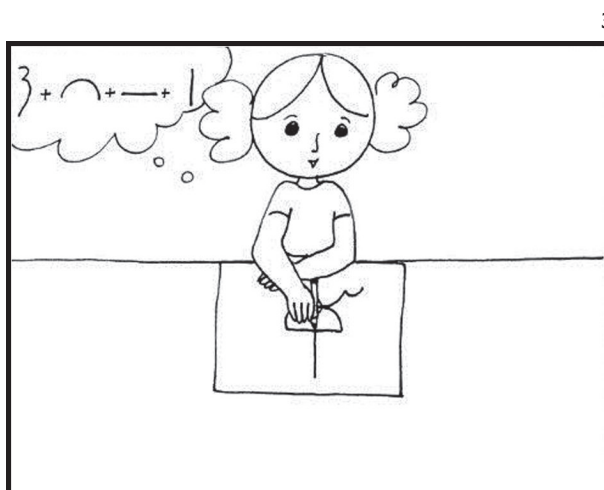
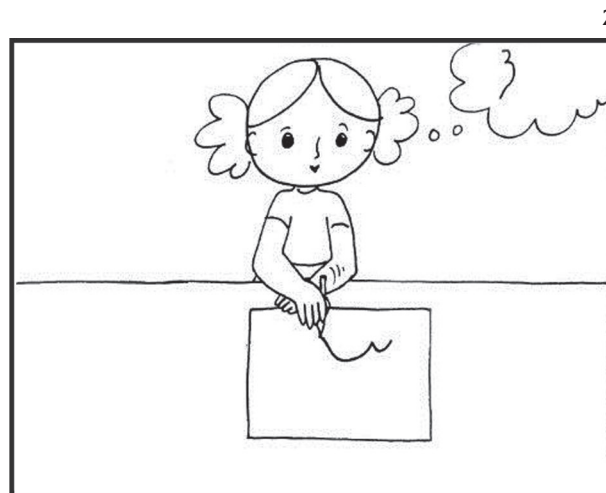
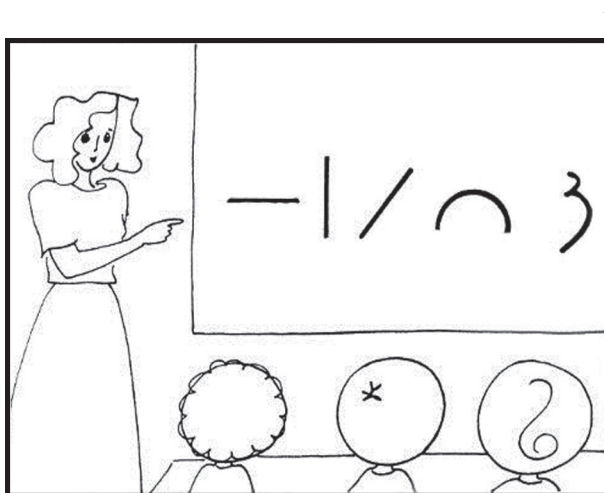
דפי נייר,
כלי כתיבה,
צבעים.

מחלקים אל השלם

המורה מציירת על הלוח קבוצה של חמישה קווים (ישרים/עקומים/מעורבים, איור 1). הילדים יוצרים ציור על בסיס הקווים האלה. הם יכולים לחזור על קווים מסוימים ויכולים לשנות את הסדר שלהם. אין להוסיף קווים אחרים (איורים 2 ו-3).
הילדים נותנים שם לקומפוזיציה שיצרו ומציגים את עבודותיהם (איור 4).

מטרות

חיבור חלקים נפרדים לשלמות אחת.

פעילות 28: קווים בצוותא

חומרים מומלצים

כלי הקשה

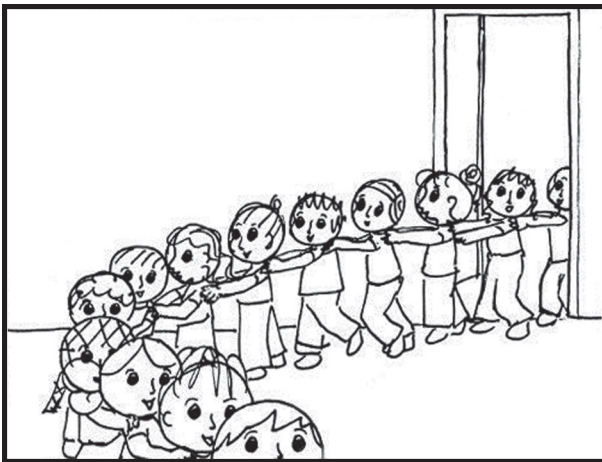
קווים בצוותא

הילדים עומדים בשורה אחד מאחורי השני (איור 1).
המורה מכריזה על סוג של קו. עם הישמע צליל התוף
הילדים יוצרים את הקו תוך שהם נשארים האחד אחרי
השני (איורים 2 ו-3).
חוזרים על הפעילות עם קווים אחרים (איור 4).

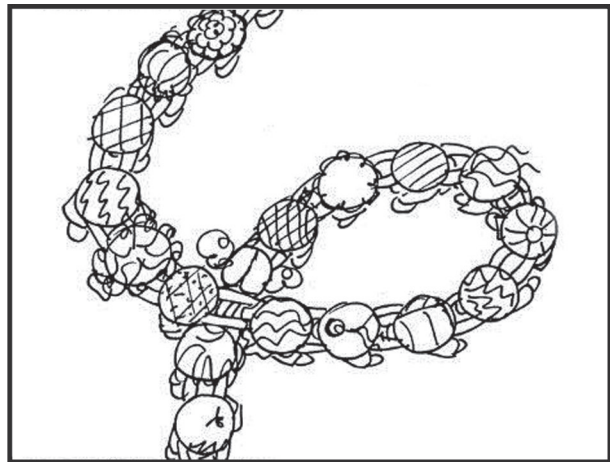
מטרות

יצירת קו תנועה.

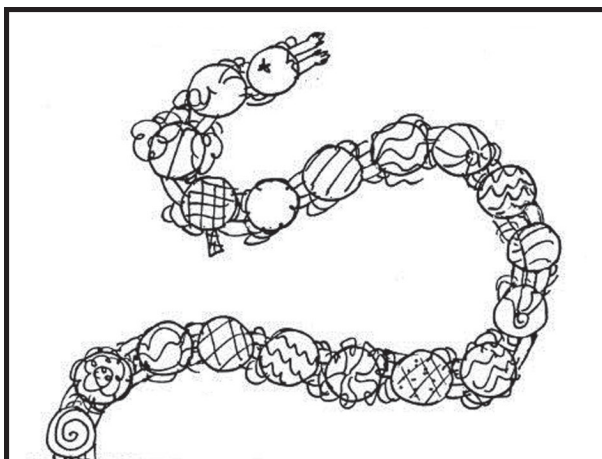
1

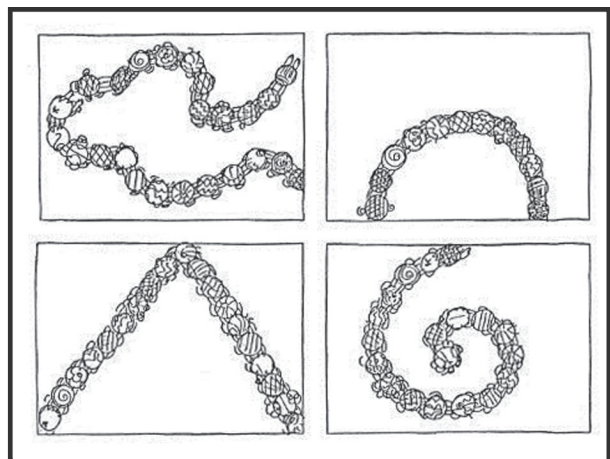
2

3

4

פעילות 29: מזוויות למצולע

חומרים מומלצים

קשיות,
מנקי מקטרות,
מספריים.

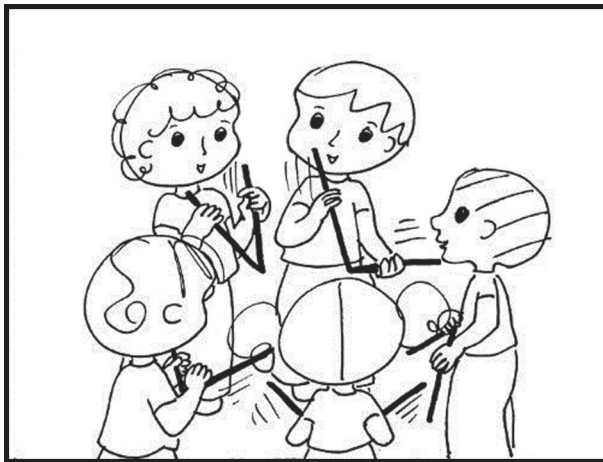
מזוויות למצולע

הילדים יושבים בקבוצות של חמישה. לכל קבוצה קשיות באורכים שונים ומנקי מקטרות.
כל ילד יוצר זווית על פי בחירתו באמצעות שתי קשיות המחוברות על ידי מנקה מקטרות (איורים 1 ו-2).
הילדים יוצרים מצולע מחיבור של חמש הזוויות (איור 3).
הילדים מציגים את עבודותיהם (איור 4).

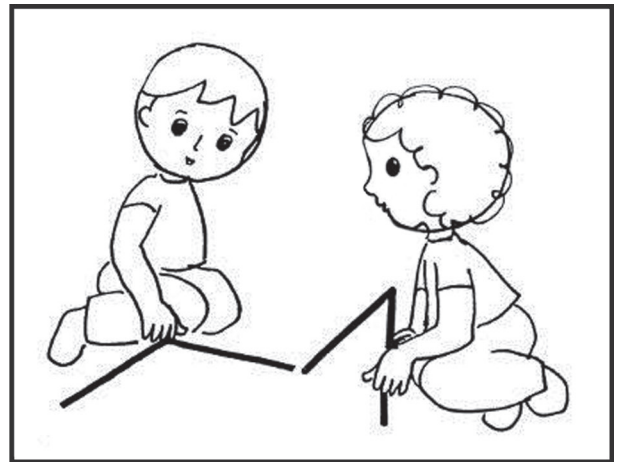
מטרות

יצירה קולקטיבית של מצולע מזוויות.

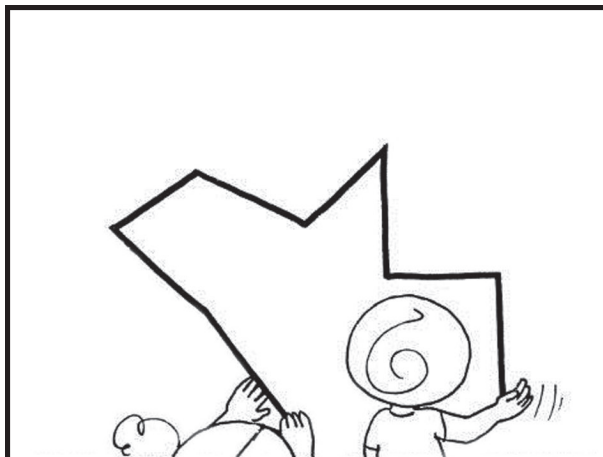
1

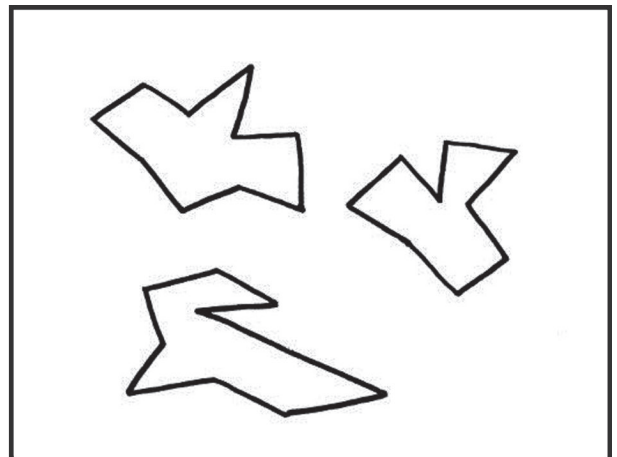
2

3

4

פעילות 30: נוף באמצעות קו מתאר

חומרים מומלצים

צבעי גואש או מים,
עפרונות צבעוניים,
ניירות,
כלי כתיבה.

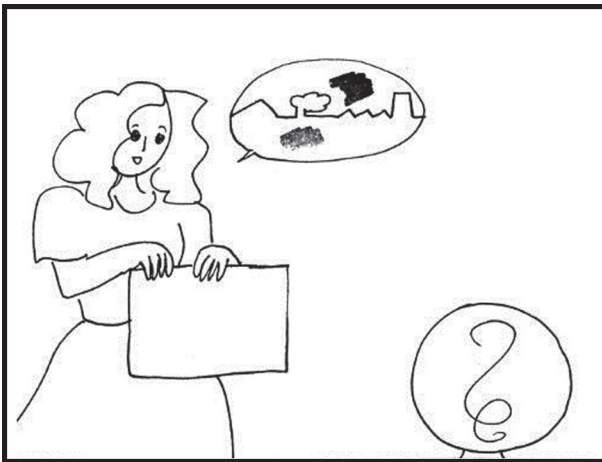
נוף באמצעות קו מתאר

הילדים מציירים קווי מתאר של נוף: עיר, שמיים וכדומה, על ידי קו ארוך מורכב לאורך הדף (איורים 1 ו-2).
הילדים צובעים בשני צבעים את החלק העליון והתחתון כך שקו המתאר שציירו ישמש גבול בין שני השטחים הצבועים (איור 3).
הילדים מציגים את עבודותיהם ומתארים מה הם רואים בציורי חבריהם (איור 4).

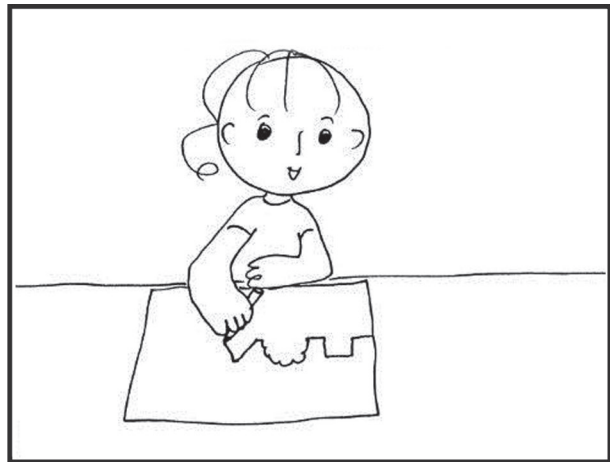
מטרות

יצירת ציור דו ממדי על ידי סרטוט קו מיתאר.

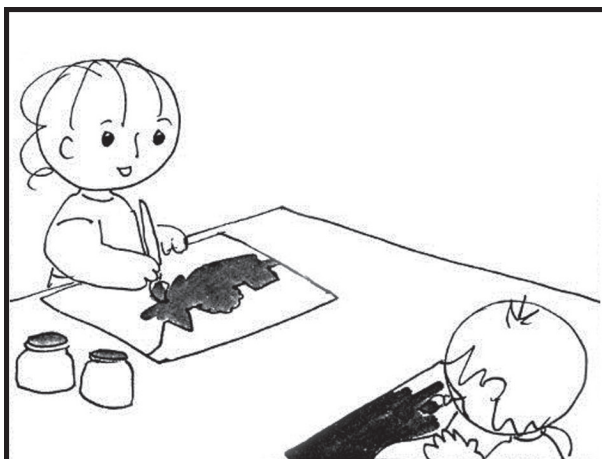
1

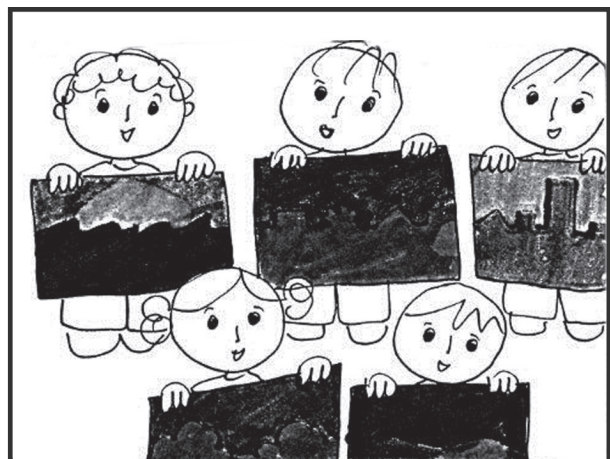
2

3

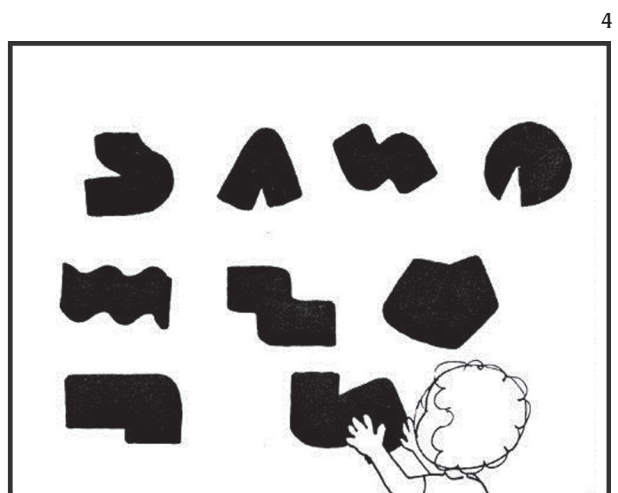
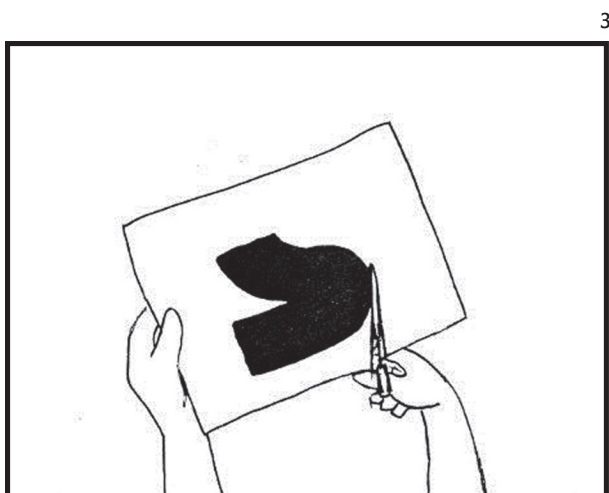
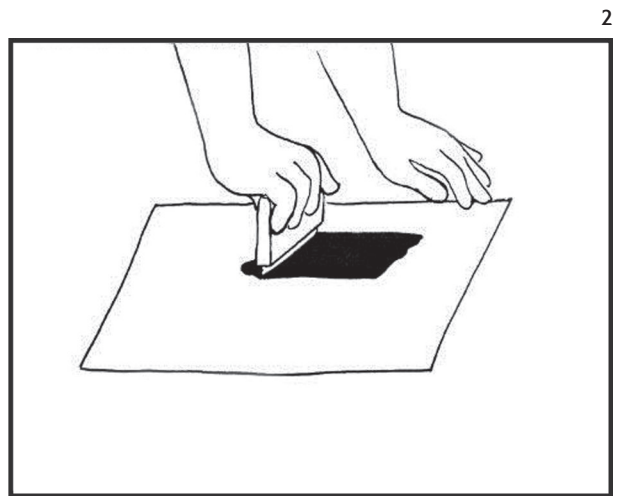
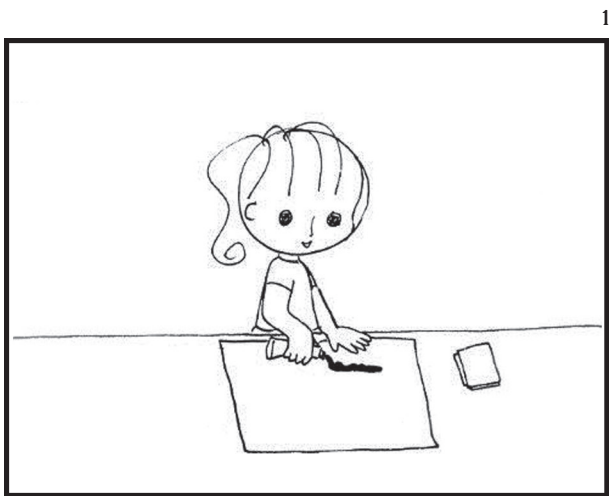

4

פעילות 31: מחד מימד לקומפוזיציה של משטחים

מטרות	מחד מימד לקומפוזיציה של משטחים	חומרים מומלצים
- יצירת משטח צבע מקו, - אבחנה במשפחות צבעים, - יצירת קומפוזיציות לפי צבעים.	כל ילד יוצר קו על ידי צבע לפי בחירתו (איור 1). בעזרת לוח עץ מורח את הצבע ומקבל משטח (איור 2). כל ילד גוזר את המשטח שלו (איור 3). הילדים מתקבצים לקבוצות לפי משפחות הצבעים של המשטחים ויוצרים קומפוזיציה קבוצתית (איור 4).	בריסטולים בגודל מחצית מ-A4, בריסטולים גדולים, צבעי מים או גואש, מספריים, קרשים קטנים או כל משטח קשה אחר.

פעילות 32: יוצרים עיטורים

חומרים מומלצים

צבעים וכלי כתיבה,
מספרים,
דפי קרטון,
רצועות קרטון ארוכות.

יוצרים עיטורים

הילדים עובדים בקבוצות של חמישה ילדים.
הילדים יוצרים עיטור על בסיס אלמנט פיגורטיבי
שרואים אותו בשלושה או ארבעה אופנים שונים.
למשל, סדרה חוזרת על עצמה של שלושה בתים
שונים (איור 1 ו-2).
הילדים מחלקים ביניהם תפקידים: ציור העצמים,
צביעתם, גזירתם והדבקתם בסדרה (איור 3).
הילדים מציגים את עבודותיהם (איור 4).

מטרות

יצירה קבוצתית של עיטורים
מקבוצות עצמים.

